

FUGLE & NATUR

Gulspurven
sendt til tælling

'Se' på fugle
om natten

I nærkontakt med
havens mejser

GØGEN
er landet

**Feel the intensity.
Not your equipment.**
Maximum image quality.
Minimum weight.

ZEISS

Seeing beyond

Up to 30%
less weight
than comparable
competitors.

ZEISS SFL binoculars

ZEISS SFL 30

ZEISS SFL 40

With the **ZEISS SFL binoculars** (SmartFocus Lightweight), special moments can be experienced with ease. Optimized to be **as lightweight and compact as possible**, the SFL binoculars are a perfect addition to the SF family. The **new Ultra-High-Definition (UHD) Concept** ensures true-to-life color reproduction and the highest level of detail. Thanks to its **SmartFocus Concept**, the focus wheel is perfectly positioned and enables fast and precise focusing – even with gloves on. The **optimized ergonomics** and a large exit pupil allow for a relaxed and undisturbed viewing experience and, with the **lightweight magnesium housing**, the SFL are durable and long-lasting over generations.

www.zeiss.com/nature/sfl

KOLOFON

Forside

Rørsanger og gøg.
Foto: Karin Knudsen

Udgivet af Dansk Ornitologisk Forening (DOF) / BirdLife Danmark

Vesterbrogade 138-140
1620 København V
Tlf. 33 28 38 00
(alle hverdage 11-15).
Mail: dof@dof.dk

Redaktør (ansv.):

Karina Demuth
tlf. 20 85 89 69
karina.demuth@dof.dk

Korrektur:

Anne-Grete Ditlevsen

Annoncer:

Josefine Buus Jacobsen

Ture og møder:

Mia Ilander Albrechtsen

Oplag:

18.000. ISSN: 1395-8860

Layout og tryk:

Jesper Urban Pedersen/
Daniella Pilegaard
www.stepprintpower.dk

VI VIL VINDEN, SOLEN OG FUGLENE

Klimaforandringerne tager fart i disse årtier, og når vi runder 2100, risikerer vi med den nuværende udvikling, at havet omkring Danmark er steget med en meter. Vigtige kystnære fugleområder som f.eks. det internationalt vigtige Vadehav vil så være stærkt forringet, og millioner af trækfugle vil have mistet deres livsvigtige spisekammer på trækket forår og efterår.

Det ændrede klima vil udfordre og påvirke os alle, og det er svært, ja nærmest umuligt at forudse, hvilke konsekvenser det vil få for os som samfund. Hele økosystemer vil blive presset, og fugles trækmønstre vil uden tvivl ændre sig i takt med temperaturstigningerne. Vi ser det allerede for flere arter, og den udvikling vil accelerere.

Der er derfor al mulig grund til at tage klimaforandringerne alvorligt - også på vegne af fuglene. Vi skal kort og godt have mere vedvarende energi, men hvordan får vi plads til det i et land, hvor to ud af tre kvadratmeter land er landbrug? Svaret er intelligent planlægning.

DOF støtter, at vi i langt højere grad forsyner os med vind- og solenergi, men hvor skal anlæggene opføres? Der er rift om pladsen, både på land og på havet, så hvor går det mindst ud over fuglene og de beskyttede områder?

Der er desværre flere eksempler på projekter, hvor man ikke fra starten tænkte fuglene ind, f.eks. i planerne om vindmøller i et overnatningsområde for sædgæs ved Viborg og havmøller i et netop udpeget fuglebeskyttelsesområde i Smålandsfarvandet syd for Omø.

Både DOF og forskere på Aarhus Universitet har gennem flere år efterlyst en statslig planlægning, så også fuglebeskyttelsen tænkes ind fra starten. Endelig har Energistyrelsen nu sat gang i en screening af de danske farvande for at

finde egnede placeringer til vindmøller. Det burde have været igangsat for mindst 20 år siden.

DOF ser frem til en sådan plan, for det haster. Under alle omstændigheder bør ALLE fuglebeskyttelsesområder både på havet og på land helt friholdes for vindmøller. Det bør være udgangspunktet for al planlægning af vedvarende energianlæg, inklusive solcelleparker på land. Uden for de internationalt beskyttede naturområder (fuglebeskyttelses- og habitatområder) bør vedvarende energianlæg heller ikke placeres, hvor der er store koncentrationer af rastende eller trækkende fugle - de såkaldte Important Bird Areas (IBA'er). Den kommende screening må vise, hvor det herefter er bedst at foretage udbygningen.

Når man på land bygger vindmølleparker og solcelleanlæg, bør man fra starten indtænke, hvordan natur kan tilgodeses i de efterhånden meget store, indhegnede områder. Lavtliggende landbrugsarealer bør ikke anvendes til disse anlæg, men naturgenoprettes, og øvrig landbrugsjord vil nogle steder kunne få et lidt bedre naturindhold, end da området blev brugt til intensivt landbrug.

Vi vil både vinden, solen og fuglene, men internationalt vigtige fugleområder skal ikke plastres til med energianlæg! ●

Egon Østergaard
EGON ØSTERGAARD,
FORMAND DOF

Bliv **Naturbeskytter** i Dansk Ornitologisk Forening

INFO

Den elegante spidsand er desværre raslet ned i antal ynglefugle herhjemme siden 1970'erne. Tilbagegangen tilskrives dræning og opdyrking af strandenge, som er et foretrukket levested for arten. Tilbagegangen skal bremses nu, hvis ikke vi vil miste spidsanden som dansk ynglefugl.

Hør mere og meld dig som Naturbeskytter på telefon 3328 3800 hverdage kl. 11–15 eller på dof.dk/naturbeskytter

Dansk
Ornitologisk
Forening

BirdLife
DANMARK

Foto: John Larsen

SIDE 6

Gøgens kukken er lyden af maj.

SIDE 18

Gulspurven presses af landbruget.

Foto: Erik Borch

SIDE 36

Gedser Odde har et af Danmarks bedste fugletræk.

INDHOLD

Gøgen er landet 6
 Danmark siden sidst 12
 Portræt:
 Dus med Michael Angel Bjerregaard 14
 Gulspurven sendt til tælling 18
 'Se' på fugle om natten 22
 I nærkontakt med havens mejser 26
 Elsk din hadefugl 32
 Kom med til Gedser Fuglestation 36
 Birding for børn:
 Stor præstekrave med små unger 42
 Nyt fra verden 44
 Nyt reservat til fuglene 46
 Ture og kalender 48

Foto: Skagen Fuglestation

SIDE 42

Derfor skal hunden i snor på stranden.

Foto: Karina Demuth

Foto: Karina Demuth

KUK I FAMILIELIVET, NÅR FOLKEKÆR SNYLTER LANDER

AF JAN SKRIVER

Gøgens kukken er en af forårets mest skattede og stemningsskabende fuglelyde i den danske natur, men den er også et signal om snyd og bedrag målt med menneskelige alen, hvor de store manipulerer med de små, der finder sig i at være skaffedyr.

Hun sad med overblik i en pilebusk i udkanten af rørskoven, hvor grøften mødte meterhøje tagrør, og kærsangerne havde deres beskedne sted i småfuglenes underverden. Hun var garvet, den gamle gøgehun, for hun havde prøvet det før.

For ikke længe siden var både gøgen og kærsangerne ankommet efter måneder i Afrikas tropiske varme med dets mylder af insekter tusinder af kilometer fra den nordlige halvkugles vintermørke kulde.

I flere dage havde gøgehunnen spioneret i terrænet, og med ét vidste hun præcist, hvor i det lave, fugtige land kærsangerne havde deres rede, der ikke var meget større end et kaffekrus. Hun var selv opfostret af kærsangere, der havde været flittige plejeforældre med en aldrig svigtende trang til at servicere deres overdimensionerede adopterede afkom med alt godt fra krat og kær.

Hun tilhørte stammen af gøge, der har specialiseret sig i at aflure og udvælge kærsangere som værtsfamilier til næste generation af redeparasitter, bedragere om man vil. Og hun kendte terrænet fra sin egen første tid som en altid tiggende grovæder, og hun var dus med kærsangernes vaner og rytmer.

Balancen kunst og rov hos dværge

Så slog hun til. Mens kærsangerne var ude for at søge føde i nabolaget, landede hun hurtig som en falk, mens der var ro og ingen vagter. Det så akavet og faretruende ud, da kæmpen balancerede mellem stråene af tagrør og dumpede sit æg i dværgenes rede. Gøgens æg er tykskallede, så de kan tåle en hård landing. Og så ligner de værtsfamiliernes æg. Gennem generationer har gøgen raffineret kunsten at camouflere sit bedrag.

Efter få sekunder var gøgehunnens mission fuldbåret. Inden hun smuttede, slugte hun et af kærsanger-

nes æg. Et lille mellemmåltid med indbyggede fordele. Dels fik hun et proteinrigt tilskud til sin kost i en tid, hvor hun skulle lægge en halv snes æg i fremmede reder i løbet af maj, dels ville tyveriet betyde, at kærsangerne ville overse kuppet i kuldet.

Gøgeægget var lige fra den pure begyndelse i reden et skridt foran i udvikling. I et døgn havde gøgehunnen fløjet omkring med det i sin æggeleder, hvor kropsvarmen havde indledt udrukningen. Fostret i gøgens æg var derfor mere udviklet sammenlignet med dets halvsøskende hos kærsangerne.

Fra lille ny til brutal bryder

Efter 11 døgn skete det. Gøgeægget klækkede som det første i reden, og den lille ny, der snart ville udvikle sig til et skrummel af en forkælet unge med curlingforældre, begyndte en kort og kynisk karriere som sumobryder, der kun kan acceptere én i den runde rede.

Ét for ét masede og skubbende den få timer gamle gøgeunge kærsangerens hjemmelavede æg ud i kulden. Omkring tre minutter varede det at få hvert af æggene op over kanten af reden. Efter fire timer og et par pustepauser var gøgeungen alene hjemme. Endelig enebarn.

Så begyndte den at tigge. Bogstaveligt talt som et helt kuld unger. Og de gamle kærsangere kunne ikke andet end at jage afsted som skaffedyr for at bringe tilstrækkeligt med insekter, larver og edderkopper til den førstefødte med den glubende appetit for enden af det altid åbne, orange-røde gab.

Plejeforældre på overarbejde

Gøgeungens ekstreme tiggetrang er selve baggrunden for, at plejeforældrene varter den op døgnet rundt i 17 dage, mens den er i reden, og 16 dage efter at den er fløjet ud for at sidde og tigge forskellige steder tæt på den fædrene redeskål. For en kærsanger betyder det ufrivillige ►

Foto: Peter Dam

Kærsangeren er en af omkring 100 arter af småfugle, som Europas gøge benytter til udrugning af et æg og derpå opfostring af en unge, der bliver flere gange større end plejeforældrene. Redeparasitten påfører værterne mere end en måneds arbejde med opfostring af gøgeungen.

værtskab 10 dages ekstra arbejde i forhold til kernefamiliens normale cyklus.

Men der er ingen sure miner at spore hos kærsangerne. Og der findes ingen eksempler på, at plejeforældre har smidt en gøgeunge ud af deres rede, fordi de fandt den for grov, egoistisk eller bare for meget. Værtsfuglene betragter fra første færd gøgeungen som deres egen, også selv om den vokser hen over hovedet på dem og bliver tre-fire gange større end de voksne.

Gøgekuk på vej fra dur til mol

Sæsonens første gøge ankommer i reglen til Danmark efter 25. april, men de fleste lader sig høre i løbet af første halvdel af maj.

Der er dog blevet længere mellem kukkene i det lysegrønne danske forår. Fuglen bag stemmen kan fortsat opleves over det meste af Danmark, på nær i tætte nåleskove og i intensivt dyrket landbrugsland med store flader af monokulturer, men der er blevet væsentligt færre ynglende gøge i det danske landskab.

Det viser de landsdækkende punkttællinger, som hvert forår bliver lavet af rundt regnet 500 frivillige fugletællere i DOF. Tendensen underbygges af Atlas III-undersøgelsen, der fandt sted i årene 2014-2017 som den hidtil største kortlægning af Danmarks ynglefugle.

“

Særligt de seneste cirka ti år har tilbagegangen for danske gøge været markant. Men tendensen for arten har været nedadgående i flere årtier

”

”I 1990’erne var der 471 kvadrater i Danmark, hvor gøgen med sikkerhed blev fundet ynglende. I perioden 2014-2017 har vi til sammenligning kun sikre ynglefund fra 70 af de 2.255 kvadrater på fem gange fem kilometer, som landet var delt op i under Atlas III. Det giver et kraftigt fingerpeg om, at bestanden af ynglende gøge i Danmark er gået væsentligt tilbage i tæthed. Særligt de seneste cirka ti år har tilbagegangen for danske gøge været markant. Men tendensen for arten har været nedadgående i flere årtier”, siger Thomas Vikstrøm, der er biolog og projektleder i DOF.

Færre kuk efter kultiveringer

Gøgen deler vilkår med flere arter af trækfugle, som flyver til tropisk Afrika for at holde vinter. Det gælder for eksempel sva-

ler og sangfugle som gulbug, rørsanger og kærsanger.

”I store dele af Afrika, hvor mange danske sangfugle overvintrer, er landskabet i stigende grad blevet kultiveret de senere årtier. Udbredt brug af pesticider, gødskning og omlægning af savanne til kulturland har forringet vilkårene for mange insektædere, der holder vinter syd for Sahara”, siger Thomas Vikstrøm.

“

Dræning og opdyrkning har bevirket, at der er blevet længere mellem både fødeemner og mulige værtsfamilier af de arter småfugle, som gøgen snylter på.

”

”I Danmark spiller det negativt ind for gøgen, at mange små vådområder og moser i det åbne agerland er forsvundet. Dræning og opdyrkning har bevirket, at der er blevet længere mellem både fødeemner og mulige værtsfamilier af de arter småfugle, som gøgen snylter på. Tilbagegangen i den danske ynglebestand af engpiber og gul vipstjert har haft en negativ indvirkning på de gøge, der har specialiseret sig i at bruge disse arter som værter”, siger biologen.

100 arter i spil som værtsfamilier

I Danmark bruger gøgen mindst 32 arter af småfugle som plejeforældre til sit afkom. I

Europa er det dokumenteret, at gøgen kan snylte hos omkring 100 forskellige fuglearter.

En fællesnævner er i reglen, at gøgen vælger værter, der er mindre end den selv, og den har tilpasset sine æg efter dette forhold. Den duestore gøg med den rovfugleagtige fremtoning lægger et af de mindste æg i forhold til sin størrelse. Et gøgeæg er kun på størrelse med en lærkes æg.

Mens hannen kukker med udsigt til midsommer, klukker gøgehunnen med sin stemme, der lyder som en hånlige latter. Snylteren tog stikket hjem i endnu en ynglesæson.

Trækfugl med medfødt indre GPS

Allerede mod slutningen af juli begynder voksne gøge at indlede trækket mod deres vinterkvarterer. I august og begyndelsen af september følger de unge efter.

Da unge gøge af gode grunde aldrig har set deres biologiske forældre og derfor ikke kan lære rejsrutene mod Afrika af erfarne artsfæller, har de så at sige en medfødt indre GPS, som leder dem på rette vej.

Det viser forskning, der er lavet af Ringmærkningsadministrationen på Københavns Universitet.

I perioden 2015-2018 blev der sat bittesmå satellitsendere på en håndfuld unge gøge, der efterfølgende blev flyttet 1.800 kilometer mod øst, væk fra de reder, de ▶

Gøge, der har ynglet i Europa og Vestsibirien overvintrer i Afrika syd for Ækvator. Danske og svenske gøge foretager om efteråret et sløjfetræk, der går sydøst over Østeuropa og via Balkan til Afrika. Gøgene overvintrer i den sydvestlige del af Centralafrika i lande som Den Demokratiske Republik Congo og Angola. I løbet af overvintringen flytter gøgene mod Vestafrika og trækker om foråret nordpå over Middelhavet via Malta og Italien. Trækket foregår om natten. Foto: John Larsen

var udklækket i. Men de unge gøge fandt alligevel vej til artens klassiske overvintringsområder i Afrika.

“Da vi via satellit-forbindelse fulgte de unge gøge, kunne vi se, at deres indre kompas ikke alene ledte dem mod syd, men også tilbage på den samme rute som de gøgeunger, der ikke var blevet flyttet. Vi ved ikke, hvordan de unge gøges indre GPS fungerer, eller hvad de helt præcist navigerer efter, men det er bemærkelsesværdigt, at unge gøge uden nogen form for hjælp fra deres forældre instinktivt ved, hvor de skal flyve hen, uden at de har været der før. Gøgens ungfugle er øjensynlig selv i stand til at klare trækket til Afrika. Vi kan også se, at de optimerer deres træk, så de flyver gennem områder med den mest grønne vegetation på deres rute mod syd”, fortæller Kasper Thorup, der er professor tilknyttet Ringmærkningsadministrationen, Statens Naturhistoriske Museum, Københavns Universitet. ●

FOLKETRO PÅ FRI FOD

Gøgens kukken har alle dage givet fantasien vinger, for fuglen kan virke mystisk og hemmelighedsfuld. På Djursland sagde man, at gøgen har så travlt med at kukke, at den ikke selv har tid til at ruge sine æg ud. I Midtjylland mente man, at gøgens bug var så hård, fordi den havde ædt for mange fugleæg, at den ville knuse sine egne æg, hvis den lagde sig på dem for at ruge. Derfor fik den andre fugle med blødere maver til at klare udrugningen. På Læsø mente man, at gøgen er blind, når den kukker, hvorfor den må alliere sig med en lille fugl som lods til at lede vej.

På Lolland sagde man, at gøgen lå i vinterdvale i en elletrunte, og i Sydjylland kunne en røget skinke først spises, når man havde hørt gøgen, mens hvidkålshoveder, der var opbevaret i et hus om vinteren, først da kunne plantes ud. I Sunds ved Herning hed det sig, at man straks skulle tage sin pengepung i hånden, når man hørte gøgen kukke, for så ville der altid være penge i pungen. I Slesvig sagde man, at der blev tørke, hvis gøgen kun kukkede en gang, og i Vendsyssel hed det sig, at vinden ville blæse hele sommeren fra den retning, man hørte gøgen kukke i første gang.

På mange egne var det almindelig overtro, at man blev 'gækket af gøgen', hvis man uden at have spist noget om morgenen hørte årets første gøg kukke. At blive 'gækket' kunne for unge piger betyde, at de risikerede at blive forførte og gravide, inden året var omme. Og for karlene kunne det at blive 'gækket', betyde, at de ikke kunne finde kreaturerne eller kom til at ødelægge noget værktøj.

(Kilde: Folk og Fauna, Dansk etnozoologi af V. J. Brøndegaard)

Den nyudklækkede gøgeunge maser som det første de andre æg ud af reden, og derefter går den i gang med at tigge mad. Foto: Vassiliy Visnevskiy/iStock

Gøgen har specialiseret sig i at æde sommerfuglelarver, der er behårede og giftige for de fleste andre fugle. Gøgens kråse er sådan indrettet, at fuglen afstøder de giftige hår fra larverne. Foto: John Larsen

SIDEN SIDST

DANMARK

AF JAN SKRIVER

▼ Mallebuk. Foto: Jan Skriver

HAVFUGLE MED PLASTIK I MAVEN DØR AF SULT

Mallebukker lever af alt godt fra havet såsom krebsdyr, gopler, blæksprutter og fisk i havoverfladen. Men at dømme ud fra stikprøver af døde mallebukker indsamlet omkring Skagen er langt over halvdelen af de mallebukker, der skyller døde i land, ramt af plastikforurening.

“Aarhus Universitet har dissekeret og undersøgt havfuglenes maveindhold, og 8 ud af 11 mallebukker havde plastik i maven,” fortæller forstander på DOF’s Skagen Fuglestation Simon S. Christiansen.

“Et af de meget konkrete problemer ved dette er, at når plastik fylder maven, er der ikke plads til føde, og så dør fuglen til sidst af sult.”

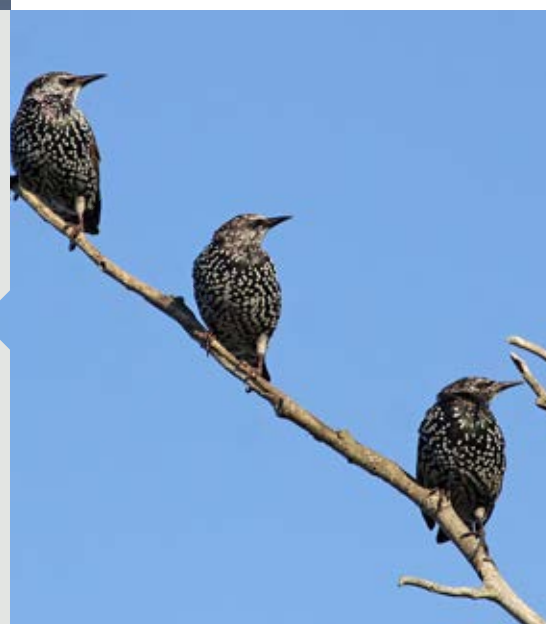

Et eksempel på hvor meget plastik der kan ligge i maven på en mallebuk. Foto: Jakob Strand, Aarhus Universitet.

FEM MINUTTERLANGE FUGLETÆLLINGER GIVER NY FUGLEVIDEN

En ny tællemetode, såkaldte spontantællinger, skal øge kendskabet til de almindelige fuglearters forekomst gennem hele året i Danmark. Alle med godt kendskab til danske fuglearter kan deltage. Hvor og hvornår er op til den enkelte observatør, og en tælling varer kun 300 sekunder. Du kan indtaste dine observationer på spontan.dofbasen.dk

Hvor udbredt er stæren i dag i Danmark?
Spontantællinger kan være med til at give et svar. Foto: Erik Biering

GYMNASIEELEVER DONERER 95.700 KR. TIL KLIMA OG BIODIVERSITET

De drog ud i verden på studierejser og satte hver gang et aftryk på klodens klima. Men nu har eleverne på Helsingør Gymnasium kompenseret for den CO₂-udledning, som deres studierejser de seneste tre år har forårsaget, ved at bevilge 95.700 kroner til DOF's Klima- og Biodiversitetsfond. Fonden har gennem årene støttet opkøb af mere end 1.000 hektar truet bjergskov i Ecuador i Sydamerika og i Den Dominikanske Republik i Caribien, der er blandt de rigeste fugleområder i verden.

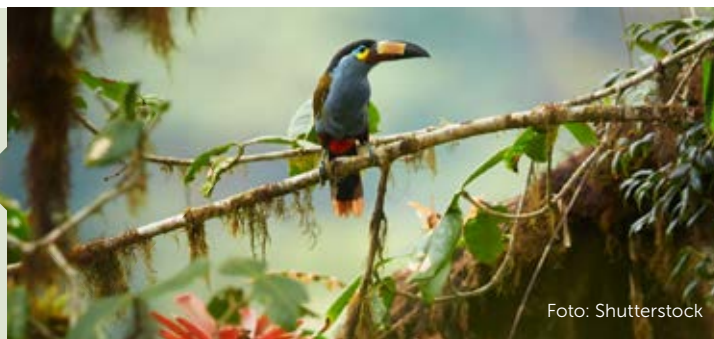

Foto: Shutterstock

DØDE TRÆER GIVER FLERE FLAGSPÆTTER

Stor flagspætte har i løbet af de seneste årtier bredt sig, så den nu findes som en vidt udbredt og almindelig ynglefugl over det meste af Danmark på nær enkelte øer som Anholt i Kattegat.

Det viser både DOF's årlige punkttællinger, og de tre Atlas-undersøgelser, som DOF har stået bag.

"Stor flagspætte har bogstaveligt talt fået større spillerum til sine trommesoloer, fordi der er blevet mere skov. Og de skove, der blev plantet i 1980'erne har nået en alder, der passer godt til spætteerne. Flagspætten har også været god til at tilpasse sig mennesker og yngler gerne i gamle haver og parker. Lidt ligesom solsorten, der engang var en sky skovfugl, men i dag findes i snart sagt hver en have," siger Thomas Vikstrøm, der er biolog i DOF.

Et bud på fremtiden for stor flagspætte er, at artens fremgang snildt kan fortsætte. Det er nemlig en stor gevinst for spætten, at en større andel af de statslige skove bliver udlagt som urørt skov med dødt ved og flere insekter. Det giver trælevende arter mere føde og flere redemuligheder.

Foto: Jan skriver

VANVID VED VADEHAVET:

VINDMØLLER HØJERE END EIFFELTÅRNET

Himmelstræbende vindmøller på 450 meter er himmelråbende galimatias placeret på bredderne af Vadehavet, et af de naturområder i Danmark, der har størst international betydning for millioner af fugle. Sådan opsummerer Egon Østergaard, der er formand for DOF, foreningens holdning efter at Bolig- og Planstyrelsens forslag om at etablere et tredje nationalt testcenter for kæmpevindmøller er kommet frem.

"I DOF er vi tilhængere af vedvarende energi, og vi bakker op om den grønne omstilling, men det skal ske efter en kvalificeret planlægning. Vadehavet er Natura 2000-område og Ramsarområde på grund af dets enorme rigdom af vandfugle, og UNESCO, der er FN's organisation for uddannelse, videnskab og kultur, har udlagt Vadehavet til verdensarv på grund af den enestående biologiske mangfoldighed for både fugle, fisk og anden fauna," siger Egon Østergaard.

"Alle de foreslåede områder ved Vadehavet ligger i de stærkt beskyttede områder, og er helt enkelt no-go, når det gælder kæmpevindmøller."

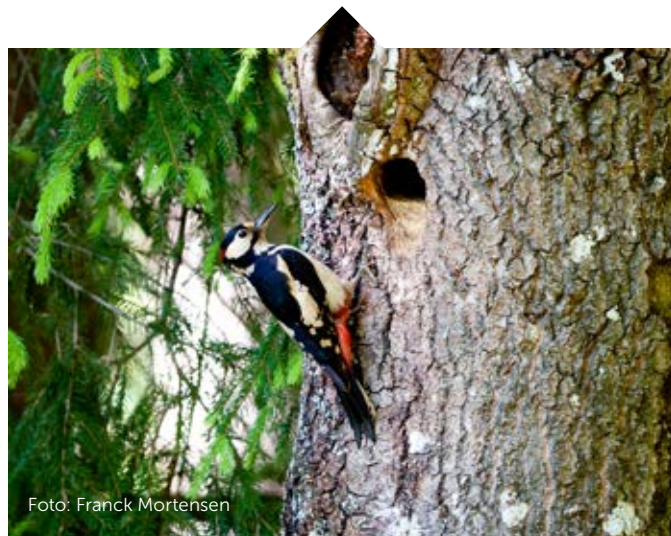

Foto: Franck Mortensen

JEG ER GOD TIL AT VÆRDSÆTTE DET ALMINDELIGE

TEKST OG FOTO: KARINA DEMUTH

Glæden ved naturen og lysten til at give noget videre – ikke mindst til en ny generation af fuglekiggere - har fået Michael Angel Bjerregaard på banen som en stærk drivkraft i DOF's nye netværk af Fugleambassadører.

Dus med himlens fugle: Sværger du til Swarovski, Leica eller farmors gamle teaterkikkert? Hvad er din største oplevelse som fuglekigger? Og har du et fugletip, som du vil dele? Fugle & Natur tager rundt i landet og møder nogle af de mange personligheder, der sammen tegner DOF.

For ringmærker og fugleambassadør Michael Angel Bjerregaard er naturen en uendelig skattejagt, en oplevelse, der aldrig ender, en lærebog, som han aldrig bliver færdig med.

“Man ved aldrig, hvilken fugl, der kommer flyvende forbi, når man går udenfor, og man kan hele tiden dykke dybere ned i et emne og lægge nye lag på sin viden. Det er dybt tilfredsstillende, og jo ældre jeg bliver, jo vigtigere føles det at kunne give noget videre til andre,” siger han.

“Jeg kan også godt lide, at naturen har sin egen puls. Man er nødt til bare at vente på, at tingene kommer til en. Både når man skal finde ud af, hvad det er for en lille fugl, der måske kommer ud af busken, og når man venter på et rovfugletræk eller på, at byen er passeret. Det giver en modvægt til en hverdag, hvor vi er vænnet til at alt er indenfor rækkevidde, og at man bare behøver at trykke på en knap for at komme videre.”

Hvornår begyndte du at kikke på fugle? Mine to værelseskammerater på biologiefeterskolen i Nordjylland tog mig med ned til en lille mose den allerførste dag på vores ophold. Her så jeg en gråstrubet lappedykker, og det var dér det hele startede. En af lærerne på skolen arrangerede fugleture i weekenderne, og på Kongenshus hede så vi fem urfuglehanner, der spillede på en danseplads. Det var få år før, de sidste forsvandt fra Danmark, og det er en kæmpe oplevelse at tænke tilbage på. Den viden og det netværk jeg fik på efterskolen, har været et springbræt til fugleverdenen og givet mig masser at bygge videre på.

Hvem er din fuglementor? Jeg er meget fascineret af min fuglekam-

merat Henrik Haanings tilgang til at kigge på fugle. Jeg vil ikke sige, at han er min mentor, men han er en god rollemodel. Han er en af Danmarks dygtigste fuglekiggere, men det er ikke steget ham til hovedet, og han er altid venlig, vellidt og høflig. Der er ingen spørgsmål, der er for små eller for dumme, uanset om de kommer fra en forbipasserende hundelufter eller en hardcore feltbisse. Ofte bliver det sådan, at jo dygtigere man er, jo sværere er det at få sine svar ned på et plan, hvor andre kan være med. Men det er netop ikke tilfældet med Henrik.

“

Min punktællingsrute ligger det mest dødsyge sted, man som fuglemand kan forestille sig.

”

Bedste fugleoplevelse? I 1990'erne var jeg ansat af Miljøministeriet som fugleobservatør på fuglereservaterne Tipperne og Langli. Når der var stormflod i Vadehavet, kunne strømmen og telefonforbindelsen til fastlandet forsvinde i fire-fem dage, og vi kunne ikke komme over og hente mad. Indimellem var det ren overlevelse, og det var SÅ fedt. En af de mange oplevelser var med en jagtfalk, der holdt til på øen. En dag lagde vi mærke til, at der foregik et eller andet ude i klitterne, og da vi fik indstillet vores kikkerter, så vi, at den havde gang i et større skænderi med en stor hornugle. Det er jo ikke fordi fuglene i sig selv er helt vildt sjældne nu om dage, men situationen var så overraskende, og vi var rimelig glade bagefter.

Værste fugle-skuffelse? Jeg har engang medvirket i et interview på TV Syd om en fugl, som jeg IKKE havde set, og det er jeg blevet drillet ret meget med. Som observatør på Blåvand Fuglestation havde jeg set en flok alliker flyve forbi og talt dem rutinemæssig, uden at løfte kikkerten. Da flokken er forbi mig, hører jeg mine kolleger komme løbende. “Så du den sibiriske allike”, råber de ophidsede. Fakta er, at jeg har siddet som træktæller på en af Danmarks bedste fuglelokationer, mens en ny art for landet fløj lige forbi mig – uden overhovedet at registrere det. Om aftenen var der øl på bordet, og alle var helt oppe at køre. Der var det lidt svært at holde masken. Men vi er da stadig venner i dag.

Bedste fugletip? Uanset om du er rutineret eller ny fuglekigger, så hold fast i, at det niveau du er på, er godt nok til at få den fede oplevelse. Det bliver ikke bedre, bare du kan eller ved noget mere. Det bliver bare noget andet. Og sangen fra den første forårsfugl eller genkendelsens glæde ved hver ny årstid kan være lige så stort, som at få et nyt og sjældent hit.

Bedste fuglebog? Fugle i felten ligger fast i min bil, og min telefon med Xeno-canto lydarkiv og billedarkivet fra Netfugl er andre gode kilder.

Kikkert? Jeg bruger ørerne mere, end jeg bruger øjnene og er godt tilfreds med min gamle 10 x 40 Kite-kikkert, som jeg har købt brugt på nettet og nu holder sammen med Gaffatape. Det er skønt at vide, at den kan tåle at blive brugt, og at den kan gå i stykker, uden at det er for ærgerligt. For mig ligger nytteværdien og de gode oplevelser ikke i de sidste 3-4 % bedre kvalitet, som ▶

man finder i top-end gear. Og så kan jeg godt lide tanken om, at fugleoplevelsen er tilgængelig, uden at det kræver det bedste af det bedste udstyr.

Kamera? Mit lille kompakte Nikon kan ligge i lommen og er nyttigt til dokumentation i forbindelse med ringmærkning.

Bedste kulturoplevelse med fugle?

Jeg synes, at det er ret spændende at være med til vores to årlige repræsentantskabsmøder. Det er forskellige verdener af ornitologer, der mødes, og det er et godt sted at få samlet op i netværket og talt med nogle mennesker, som man ellers ikke ser så ofte. Især alt det, der sker i pauserne og bag kulissen, er meget inspirerende, og giver tit ideer og kontakter, som kan vokse senere.

Hvad kan du godt lide ved fuglen som væsen?

Fugle er overalt hele tiden, og det er en svimlende tanke, at de er så frie og altid bare kan vælge at lette og flyve videre. Det er også vildt, at opleve, at en fugl har været væk og nu er kommet tilbage, måske hele vejen fra Afrika. Og at den på turen har fløjet over steder, som meget få mennesker nogensinde kommer til at se.

Hvem deler du din fugleinteresse med?

Jeg bruger meget tid sammen med Fyns ringmærkergruppe, og nu har jeg også engageret mig i DOF's Ørneklub, hvor vi arrangerer ture for børn i 6-12-årsalderen, og her deler jeg en masse fugleoplevelser med andre Fugleambassadører, Ørneklub-børn og deres voksne. Uden for sæsonen tager jeg indimellem nogle afstikere til vores fuglestationer og hjælper lidt til dér. Og så er det hyggeligt at være en del af de lokale fællesskaber. Hvis der er en sjov fugl i byen, er vi nogle stykker, der straks orienterer hinanden, og ofte hjælpes vi ad med små projekter som at hænge mursejlerkasser op på den lokale brugs.

Yndlingsfugl? Blåmejsen er en af mine yndlingsfugle men også en fugl, som jeg indimellem synes er

lidt for meget. Den er fantastisk at se på, får mange unger, lyser op, skælder ud og fylder overalt, hvor den kommer. Det er en rigtig 'hallo - her kommer jeg' fugl. Man kan altid høre, om der er blåmejsen i et område, og uden for ynglesæsonen er den meget social og flyver rundt i bander og laver ballade. Og så bider, hakker og larmer den helt ustyrligt, når man ringmærker, og rammer hver gang hårdt og rasende med sit sylespidse næb lige på det bløde sted ved negleroden.

Hvad er du dårlig til? Jeg er ikke så god til måger. Der kunne jeg med fordel terpe nogle flere kendetegn, og blive bare *lidt* bedre.

Hvad er du god til? Jeg er god til at værdsætte det almindelige. Et godt eksempel er min punkttællingsrute, der ligger i et område med masser af konventionelt landbrug og ikke så meget andet – altså det mest dødssyge sted, man som fuglemenneske kan forestille sig. Der går jeg så tre timer ad gangen og ser på ingenting, og hvis der endelig dukker nogle fugle op, er det helt almindelige arter. Men data på det almindelige er mindst lige så vigtigt, som at dokumentere det særlige. Og møder man så en husrødstjert ved en gård, hvor den plejer at være, har man på forhånd glædet sig helt vildt til at se den. På den måde bliver de små ting store. ●

BLÅ BOG

Michael Angel Bjerregaard, 52 år, er uddannet pædagog, gift med Maiken og far til Gustav på 22 år, Kirstine på 20 år og Petrea på 17 år. Michael er CES-ringmærker på Sydfyn, en del af ynglefugleovervågningsprogrammet, sidder i DOF Fyns bestyrelse og i Fugleambassadørernes styregruppe og har været medlem af DOF siden 1992.

NATUR BUTIKKEN

Vesterbrogade 138 1620 København V naturbutikken.dk

Se det store udvalg
af DOF BirdLife Optik
på vores webshop
naturbutikken.dk

DOF BIRDLIFE GOOSE 22-66X80MM TELESKOP

Til trods for en yderst beskedne pris, er *DOF BirdLife Goose* (Gåsen) et teleskop, som vi forventer, du får glæde af i mange år frem. Med et stort objektiv på flotte 80mm, får du masser af lysstyrke selv ved den største forstørrelse.

—
Pris kr. 1.999,-

Medlemspris kr. 1.899,-

DOF BIRDLIFE LAPWING 10X42 KIKKERT

DOF BirdLife Lapwing (Viben) er en fantastisk allrounder, uanset om du ser på dyr, insekter, fugle eller flora. Med imponerende god farvegengivelse og ægthed byder *DOF BirdLife Lapwing* på et "billede", som man sjældent ser for denne prisklasse.

—
Pris kr. 1.999,-

Medlemspris kr. 1.899,-

SÆTPRIS!
Inkl. stativ
og rensesæt
kr.2.699,-

DOF BIRDLIFE STARLING 8X42 KIKKERT

DOF BirdLife Starling (Stæren) er en robust og kompakt kikkert lavet til brug på alle kontinenter, og anbefales selv under svære lysforhold. Øjestykkerne og dioptrien kører let og nemt og kan betjenes, selvom det er køligere, og man bruger handsker.

—
Pris kr. 1.899,-

Medlemspris kr. 1.804,-

GULSPURVEN

SENDT TIL TÆLLING

AF HENRIK WEJDLING, MEDLEM AF DOF'S NATURPOLITISKE UDVALG

Bestanden af gulspurv er faldet til en fjerdedel på mindre end 40 år. Artens skæbne ligger nu i landbrugets hænder, og sammen kan vi stadig nå at vende udviklingen.

Gulspurv. Foto: Jørn Skeldahl

'*Én-to-tre-fir'-fem-seks-syyyyv'* – ja, vi kender den så godt, gulspurvens enkle sang. Om det ikke er den første, så er det i hvert fald én af de første stemmer, de fleste af os lærte i vores spæde start som fuglekiggere. Og den hænger ved som sindbilledet på solrige feriedage i sommerlandet. Ikke mindst fordi gulspurven som én af de få sangfugle bliver ved med at synge dagen lang helt ind i juli, hvor den lægger sit andet kuld.

Men nu er den ivrigt tællende gulspurv selv sendt til tælling. 'Nu' er måske så meget sagt, for den slags sker over lang tid, og ubemærket for de fleste. Men data fra DOF's vedholdende punkttællere viser, at bestanden i dag kun udgør ¼ af, hvad den var, da DOF's punkttællingsprogram indledtes i 1976.

Accelererende deroute

Desværre er det en accelererende deroute. I det seneste 10-år er tilbagegangen i gennemsnit nået op over 7% om året. Det får forskere med forstand på de dele til at hejse et advarselsflag: Gulspurven har en gennemsnitlig generationslængde på 3,7 år. Med det in mente kan det statistisk beregnes, at alt, hvad der hedder tilbagegange på mere end 3,4 % om året i 10 år, peger mod undergang, hvis faldet vel at mærke ikke bringes til ophør. Også selv om der formentlig stadig er mere end 300.000 ynglepar tilbage i landet. Derfor optog forskerne ved den seneste revision i 2019 gulspurven på rødlisten som 'sårbar'.

Ved samme lejlighed sattes flere andre af landbrugslandets øvrige fuglearter som sanglærke, bomlærke, vibe og agerhøne også på den røde liste. Sang- og bomlærken dog 'kun' som det, der klassificeres som 'nær truet'.

Gulspurv. Foto: Erik Biering

Årsag: Landbrugets intensivering

Nøglen til forståelsen af derouten for gulspurven og de andre arter, der som oprindelige steppe- og åbentlandsarter ellers havde fundet en niche i landbrugslandskabet, ligger i den fortsatte intensivering af landbrugsdriften. Stadig større marker med éns afgrøder, manglende vinterstub og længere og længere mellem det ukrudt, og de frø det sætter. Og ikke mindst stadig længere mellem de insekter, fuglene skal bruge til at fodre deres unger med i de første leveuger. Selv om de fleste af land-

Vibe. Foto: Klaus Dickmann

brugslandets fugle, med viben som en undtagelse, i hovedsagen lever af ukrudtsfrø og måske lidt spildkorn, så har de alle brug for de langt mere proteinholdige insekter og deres larver, når de hastigt voksende unger skal sættes i vej.

Mangel på gode sangposter

Gulspurven har derudover en unik og, viser forskningen, nærmest hysterisk afhængighed af sangposter i form af f.eks. enkelte højere træer i et levende hegn. Dette er i skarp

kontrast til de øvrige af landbrugslandets fugle. De undgår så vidt muligt levende hegn og høje træer, som de opfatter som dødsfælder med lurende rovdyr og -fugle. Kun i daggryet, når lavthængende morgendis hjælper gulspurvens spinkle stemme godt på vej ud i landskabet, sætter hannen sig undertiden på en jordknold eller sten og synger. Ellers foredrages sangen dagen lang fra en højt placeret sangpost. Ofte den samme ynglesæsonen igennem. År efter år, generation efter generation.

Britiske forskere har for nylig genbesøgt og endevendt dynger af data fra langtidsforsøg i udstrakte forsøgsmarker for at komme tættere på en forståelse af, hvad der – ud over sangposter – har særlig betydning for lige præcis gulspurven. Og selv om de f.eks. i perioder lod samtlige husskader bortskyde fra hele forsøgsområdet, ændrede det ikke nævneværdigt på ynglesuccesen. Det gjorde til gengæld tilstedeværelsen af arealer rige på ukrudtsfrø kombineret med insektvolde tæt op ad egnede muligheder for at placere en

rede. Det øgede det ynglesuccesen markant.

Kurtisering på lokal dialekt

De danske gulspurve er helt utroligt trofaste overfor deres yngleområde. Kun hvad der svarer til tre ud af hundrede af alle dansk ringmærkede ynglefugle er fundet mere end fem kilometer fra det sted, hvor de blev ringmærket. At gulspurvene er sande hjemmeføddinge, kunne vores internationalt meget citerede gulspurveforsker, nu desværre afdøde Poul Hansen fra Aarhus Universitet, kun bekræfte. Gennem sin forskning, baseret på lydbånd indsendt af fuglefolk fra alle landets afkroge, kunne han således påvise, at gulspurven sin simple sang til trods selv i vores lille bitte land havde tydeligt forskellige dialekter. Britiske forskere har fundet tilsvarende dialekter hos bomlærke. Også deres lige så simple sang til trods, har individerne så forskellige dialekter inden for få miles afstand, at forskerne betvivler, at de overhovedet ville kunne forstå hinanden, hvis de mødtes. Det gør de imidlertid heller ikke, for de opholder sig året rundt i de samme såkaldte clusters, hvor de om vinteren rykker sammen i flokke. Her nyder de trygheden i fællesskabet, og de unge bomlærker finder partnere og perfektionerer

Sanglærke. Foto: Eva F. Henriksen

Sanglærke. Foto: Erik Biering

deres lokale dialekt. Også agerhøns lever i clusters, og det samme gør sig formentlig gældende for gulspurven. I

hvert fald ses gulspurve typisk søge føde sammen i småflokke i vinterlandskabet, og da de ikke trækker, repræsenterer de utvivlsomt lokale *clusters*.

Stedtrofasthed giver bagslag

Stedtrofasthed er smart, når stedet vel at mærke opfylder alle betingelser for vellykket yngel og overvintring, og forholdene i øvrigt er konstante. Men lige så usmart er det, når forholdene - som tilfældet har været det i det danske landbrugsland - ændrer sig negativt. De voksne fugle bliver i området, hvor de har ringe vinteroverlevelse og får færre og færre unger på vingerne. Til sidst måske slet ingen, og arten uddør simpelthen lokalt. Præcist sådan som vi har set det over de sidste halvtreds år på store dele af Sjælland og øerne. Selv om den sidste gulspurv måske til sidst vil flyve til et nyt sted i sin søgen efter en mage, så vil den måske slet ikke kunne forstå gulspurve på den egn, den så kommer til. Og så kan det være svært at indgå nye bekendtskaber, endsige få unger!

Landbruget har fået nye kort på hånden

Lige såvel som årsagen til gulspurvens deroute skal findes i landbrugsdriften, skal løsningen på gulspurvens krise også findes her. Og fra i år har landbruget fået nye kort på hånden til at løfte opgaven: Med den ændring af landbrugsstøtteordningerne, der trådte i kraft ved årsskiftet, skal den enkelte landbruger nemlig for det første, og stadig med et par tusinde kroner i støtte pr. ha, udtage 4% af sin dyrkningsjord til 'ikke-produktive arealer', altså lige hvad gulspurven angler efter. For det andet, så kan han eller hun derudover få yderligere støtte til at etablere småbiotoper andre steder på sin ejendom, som vil kunne målrettes trængte arter som gulspurven.

DOF har udarbejdet en lille folder, som beskriver, hvordan landbrugere kan fremme ikke blot gulspurven, men også de øvrige rødlistearter på den jord, der obligatorisk skal udtages. Find folderen på DOF's hjemmeside (søg på 'Fuglevenlig brak') og giv den til en landbruger. Gerne med en kærlig fortælling om gulspurven, sanglærken og alle de andre arter, der vil nyde godt af det, hvis folderens anvisninger bliver fulgt! ●

Agerhøne. Foto: Steen E. Jensen

Bomlærke. Foto: Erik Borch

'SE' PÅ FUGLE OM NATTEN

AF THOMAS VIKSTRØM, MED-PROJEKTLÉDER FOR DOF'S PUNKTTÆLLINGER

Hvis du vil 'se' fugle i sommernatten, er det bare at slå ørerne ud og være klar til nogle spændende oplevelser. Ved at notere dine iagttagelser kan du samtidig bidrage med vigtig ny viden til DOF's punkttællingsprogram.

Natlyt, som det populært kaldes, er en fascinerende disciplin, der giver et indblik i dele af fuglenes liv, som man ellers ikke oplever så tit; det gælder f.eks. ugleungernes tigger, sortændernes træk over indlandet og skovsnepens territoriehævdelse, også kaldet dens knorten og pisten. I tilgift får man ofte oplevelser med pattedyr, da disse dyr generelt er mere aktive om natten end om dagen. F.eks. fortalte en deltager ved et lokalt fugleovervågningsarrangement, at den hyppigste dyrelyd, hun hørte ved kysten omkring midnat, var marsvinenes blåst! Det hører med til historien, at den pågældende fuglekigger også var lystfisker...

Lyt dig til nye arter

Da det jo om natten næsten udelukkende er fuglenes *lyde*, der kan registreres, altså især sang men også kald, kræver natlig observationsvirksomhed en vis øvelse i artsbestemmelse af fuglestemmer. Denne erfaring, som jo findes hos mange aktive observatører, vil DOF gerne gøre mere brug af for at få en bedre og mere solid overvågning af de arter, der overvejende er nataktive. Det gælder bl.a. arter, hvis bestandsudvikling

allerede er godt kendt såsom natugle og nattergal, men det gælder i allerhøjeste grad de følgende seks arter, hvis bestandsudvikling er mindre godt kendt: Engsnarre, plettet rørvagtel, skovsneppe, skovhornugle, natravn og blåhals. Når der for alvor kommer gang i DOF's nye *natpunkttællinger*, får vi gode chancer for at dække også disse seks nye arter.

“

En natpunkttælling skal indeholde mindst fem punkter med en indbyrdes afstand på mindst 1 km.

”

Stå op før solen

Man kan være heldig at høre fugle om natten på alle tider af året, ikke mindst i træktiden, men da det først og fremmest er fuglenes ynglebestande, vi overvåger i

Nattergal. Foto: John Larsen

Skovsneppe. Foto: Jan skriver

Punkttællingsprogrammet, har vi fastsat perioden for natpunkttælling til 20. maj - 10. juli. I denne periode vil vi gerne have rigtig mange frivillige deltagere til at udføre natlige punkttællinger i tiden mellem en time efter solnedgang og en time før solopgang. En natpunkttælling skal indeholde mindst fem punkter med en indbyrdes afstand på mindst 1 km. Dette afstandskrav skyldes, at mange lyde kan høres meget længere væk om natten end om dagen, både fordi der er færre andre lyde, og fordi mange natakter fugle har særligt kraftige stemmer – tænk bare på rørdrummens pauken. Afstandskravet er indført efter svensk forbillede, og i Sverige er den krævede afstand tilmed sat til 2 km, men det syntes vi nu alligevel var i overkanten her i det lille Danmark.

Øv dig i nattens lyde

Man er velkommen til at være to personer om at udføre en natpunkttælling. Husk, at de samme to personer i givet fald skal fortsætte med at udføre ruten sammen i årene fremover. En udførlig vejledning kan findes her: <https://www.dof.dk/fakta-om-fugle/punktaellingsprogrammet/vejledning/natpunktaelling>. På denne side kan man også finde et link til en helt ny side med natlige lyde, som man her kan øve sig på.

Vil du registrere fugle og pattedyr om natten, findes der en række hjælpemidler, som kan være nyttige, men som desværre

EFTERLYSNING: NATTÆLLERE SØGES

De klassiske punkttællinger har siden starten i 1975 udgjort kernen i DOF's overvågning af bestandsudviklingen hos landets almindelige fuglearter. Denne funktion opfylder Punkttællingsprogrammet da også særdeles tilfredsstillende, men der er imidlertid en lille andel af de almindelige danske fuglearter, der slet ikke eller kun dårligt bliver dækket ved disse velkendte punkttællinger. Det drejer sig netop om de arter, der er mest aktive i døgnets mørke timer, og som dermed er nemmere at registrere om natten. I 2022 blev der udført hele 53 punkttællingsruter i de egentlige nattetimer.

Sådan bliver du natpunkttæller

For at få et godt billede af de natakter arteres bestandsudvikling skal vi have mange flere punkttællinger om natten! Målet er i første omgang at rekruttere frivillige til gennemførelse af mindst 100 natpunkttællingsruter pr. år. Hvis du er interesseret i natpunkttælling, må du endelig sende en (uforpligtende) mail til: thomas.vikstroem@dof.dk.

ofte er ret dyre. Det gælder f.eks. flagermusdetektorer, der nedsætter lydene fra både flagermus og visse sumpsangere til mere hørbare frekvenser, men også natkikkerter med infrarødt lys eller parabler, der gør det muligt at høre på langt større afstand. I det mindste sidstnævnte kan erhverves forholdsvis billigt. Man er velkommen til at anvende sådanne hjælpemidler under natpunktælling, men husk, at hvis man på sin første natpunktælling har anvendt et eller flere af disse hjælpemidler på et eller flere punkter, skal man fortsætte med at gøre det på de samme punkter i årene derefter. Under enhver form for punktælling skal man nemlig så vidt overhovedet muligt tilsigte, at alle observationsforholdene er de samme år efter år, således at det primært er forekomsten af fugle (og pattedyr), der varierer.

Natruter med 91 arter

Det skal ikke være nogen hemmelighed, at indførelsen af natpunktællinger er stærkt inspireret af det svenske punktællingsprogram, hvor man allerede i 2010 indførte særlige nattællinger. Her er man nu oppe på et godt stykke over 100 deltagere, og nattællingerne bidrager væsentligt til bestandsindekset for 30 arter. Herhjemme har vi nu 53 natruter, og som en appetitvækker kan det nævnes, at der på ruterne tilsammen er registreret i alt hele 91 fuglearter, og at de mest udbredte arter foreløbig er nattergal, gråand, vibe, kærsanger og natugle med registreringer på hver 20-26 ruter. Blandt de øvrige registrerede arter på natruterne er der spændende indslag som slørugle, perleugle og drosselrørsanger, der foreløbig er observeret på hver en enkelt rute, mens vagtel er hørt på hele 11 ruter og natravn på otte ruter. Desuden er der observeret pattedyr som grævling, husmår og bæver på de hidtil gennemførte natruter. ●

I NÆRKONTAKT MED **HAVENS MEJSER**

AF VERNER FRANDSEN

Blåmejse.

Mejserne bebuder foråret med deres sang og skaber liv i haven ved redekasserne om sommeren og ved foderpladsen om vinteren. Bruger man lidt tid på dem, er der masser af spændende overraskelser.

Med mine ca. 50 mejsekasser fordelt på 18 ha. blandet skov, krat og have er der altid noget at tage sig til og altid noget at glæde sig over. Kasserne sidder alle så lavt, at man nemt kan kigge ned til reden, følge med fra redebygning til ungerne udflyvning og til sidst at rense dem for gamle reder og fuglelopper. Lågene er hængslet på for at forhindre mårdyr og katte i at plyndre rederne, og indgangshulene er 32 mm suppleret med nogle på 27 mm, så de små arter kan have dem for sig

“

Da de fleste fugle er territoriehævdende, giver det ikke mening at have flere kasser siddende tæt sammen.

”

selv. Kasserne er placeret på steder, hvor der er rig mulighed for at betragte mejsernes adfærd. Det er ikke min erfaring, at det betyder ret meget, i hvilken retning hullet vender. Til gengæld er det en fordel, at der er et buskads eller en hæk i nærheden, så fuglene har en vis sikkerhed, når de flyver til og fra reden. Da de fleste fugle er territoriehævdende, giver det ikke mening at have flere kasser siddende tæt sammen. 10-20 meters afstand er passende.

Livets gang ved kasserne

Man skal generelt være meget forsigtig, når man går tæt på reder, men når det drejer sig om mejser i redekasser, er de meget tole-

Topmeise. Foto: Villy Pedersen

rante. Her kan man roligt kigge med nogle dages mellemrum, og det er meget lærerigt for børn og børnebørn at få et indblik i, hvordan fuglene lever deres liv. Hvor ofte fodrer de på en time? Hvornår står de op og går til ro? Hvad fodrer de med? Hvor ofte tager de ekskrementposer med fra kassen? Når tiden nærmer sig udflyvning, skal man dog være forsigtig. Ellers risikerer man, at de skræmmes for tidligt ud og bliver ofre for 'naboens' kat. Når de begynder at sidde ►

Foto: Verner Frandsen

Sumpmejse. Foto: Martin Rheinheimer

I Kjærbøllings 'Danmarks Fugle' fra 1852 kan man læse, at man også dengang lavede redekasser. Det var dog med den bagtanke, at man kunne fange mejserne. Måske for at spise, måske for at holde dem som burfugle. Det var dengang man fangede småfugle i net eller på limpinde og altså også i redekasser.

og hoppe oven på hinanden, og halen har halv længde, skal de have fred til at flyve ud.

Mus og mårdyr på vintervisit

Efter ynglesæsonen kan man have fornøjelse af at undersøge kasserne for halvbåndmus og deres depoter af nødder, kogler og agern. Jeg har flere gange haft halvbåndmus ynglende, hvilket er meget hyggeligt. Dog blev jeg lidt træt af, at én af dem slog sig ned i en kasse med broget fluesnapper og åd æggene. En vinter bestemte en lækat sig for at deponere i alt 17 forskellige byttedyr i kasserne, og det var alt fra mejse og gulspurv til markmus. Det var ret overraskende, for gulspurv og markmus er i hvert fald dræbt uden for

kasserne, som bare er brugt til deponering. Derimod lå der musvitter og halvbåndmus, som sikkert er dræbt i kasserne. Brud og lækat kan man ikke værge sig imod. Det er bare en ekstra oplevelse.

Kasser med og uden klatter

Redekasserne byder altså på oplevelser hele året. Om vinteren kan man se, hvilke der bruges til overnatning, idet mejserne efterlader ekskrementer i bunden af kasserne. Kun spætmejsen er åbenbart renlig! Jeg så tilfældigt, at den gik ind i en kasse i mørkningen. Dagen efter tjekkede jeg kassen, men så ingen ekskrementer. Pudsigt. Det måtte undersøges. Jeg tjekkede, at den gik i kassen om aftenen. Stod derefter tidligt op

Foto: Verner Frandsen

og holdt vagt ved kassen med kameraet indstillet på hullet og fingeren på udløseren. Pludselig stak den hovedet ud - med ekskrementet i næbbet. Spætmejsen er altså en renlig mejse, selv om den jo ikke er en egentlig mejse.

Aggressive musvitter og blåmejsen

Musvitten er temmelig aggressiv, højtlydende og opportunistisk, når det kommer til mad. Ud over det sædvanlige mejsefoder kan den kaste sig over bier i bistader, andre formentlig svage småfugle og endda være kannibalistisk, og det er især hjernen, den går efter. Af alle mejserne har den det kraftigste næb, hvilket den udnytter optimalt. Jeg har set den æde fedtet fra ryggen af en gråand, der hang på vildtkrogen. I ældre litteratur er det ofte beskrevet, hvordan mejsen lærte sig at hakke hul på kapslerne på mælkeflasker for at drikke fløden, inden man fik hentet flasken ind. Den er meget nem at lokke i redekasser, og jeg har også oplevet den yngle i lyd-potten på en gammel traktor, hvor den tog turen ned gennem udstødningsrøret og blev til en 'sort-mejse'.

Også **blåmejsen** er aggressiv. Den kæmper voldsomt, når den fanges i et spejlnet og kan vikle sig forfærdeligt ind i maskerne. Hvis to sidder i nettet tæt sammen, vil de prøve at angribe hinanden. Blåmejserne er meget glade

for redekasser og er også flyttet ind i vores gamle vandpumpe på gårdspladsen. Det korte spinkle næb giver den visse begrænsninger fødemæssigt, men med et ben omkring hver ende af et solsikkefrø får den hurtigt piller frøet ud i småbidder.

Milde sort-, sump- og topmejsen

Sortmejsen er den tidligst ynglende af mejserne. Den går gerne i mejsekasser, men er mere alsidig og kan f.eks. yngle i musehuller. Det er en udpræget nåleskovsfugl, som sjældent ses i villakvarterer. Sortmejsen er en ivrig hamstrer af nåletræsfrø, men plukker også gerne i en solsikke.

Sumpmejsen er god til selv at finde redehuller, men går også i kasser. Den er meget stationær og foretrækker ældre parkagtig løvskov, gerne med birk og pil. Deraf måske navnet. Adfærden er stille og fredelig. Den kan bortføre store mængder solsikkefrø, som den æder eller deponerer nogle meter fra foderpladsen.

Blåmejsen. Foto: Svend Nørgaard

Halemeise. Foto: Niels Priergaard-Møller

Topmejsen går sjældent i kasser. Den er til gengæld ferm til selv at hakke huller ud i halvtrådne stammer og stubbe. Arten er udpræget jyd og til dels fynbo og knyttet til nåleskov. Den er meget stationær og kommer sjældent til foderpladser.

Flittige spæt- og halemejsjer

Spætmejsen går villigt i redekasser, men

kliner alle utætheder til, selv oppe under låget. Desuden bliver hullet om nødvendigt formindsket, så det passer til fuglens størrelse. Arten er absolut ikke social, og man bør ikke kigge for meget til den under rugningen, da man risikerer at ødelægge klining under låget. Spætmejsen hamstrer gerne store mængder af solsikkefrø, som deponeres overalt.

Sortmeise. Foto: Lars Falck

Halemejsen bygger reden frit tæt op ad en stamme eller i en tæt busk. Konstruktionen holdes sammen af spindelvæv, og når de store unger bevæger sig rundt, kan man se reden bulne ud til alle sider. Dens næb er ekstremt kort og svagt og egnet til små insekter og mejsekugler. Den er meget familiær hele året, og færdes oftest i flok.

Yngelpleje på tværs

En af de mere usædvanlige opdagelser, jeg har gjort under en gennemgang af redekasserne, var et **blandet kuld af sortmejsjer og blåmejsjer**. Det er mit gæt, at en sortmejsje har været i gang med æglægning, men ikke påbegyndt rugningen. Derefter har en blåmejsje overtaget reden, lagt æg indtil kuldstørrelsen så rigtig ud og derefter ruget æggene ud.

“

En anden overraskelse i et gammelt, hult æbletræ var et kuld stæreunger, der både blev fodret af sumpmejsjer og stæreforældrene.

”

En anden overraskelse i et gammelt, hult æbletræ var et kuld **stæreunger**, der både blev fodret af sumpmejsjer og stæreforældrene. Det viste sig, at der var rester af en mejserede under stærededen, så det er ret indlysende, at det er årsagen til mejsernes tilknytning til stedet. Yngelplejinstinktet har så fået dem til at fodre.

Et andet sted så jeg musvitter fodre stæreunger. Her var billedet lidt anderledes. Der var stæreunger i en stærekasse. Et par meter derfra havde et musvitpar unger, og der var fuld gang i fodring af begge kuld. Stærene fodrede deres unger ihærdigt, og musvitterne fodrede deres i vanlig stil, men indimellem lod musvitterne sig lokke til at aflevere til stæreungerne, når de tiggede højest, hvilket ofte var tilfældet. Alle unger i begge kasser overlevede. Det skal nævnes, at det især var musvithannen, der lod sig lokke af stæreungerne. ●

Rejser i behageligt tempo som passer alle!

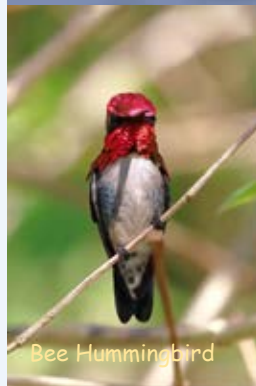
Yellow-eared Parrot

Colombia

18/11 - 3/12 2023

Ekstra dage 4/12 - 9/12

Danske rejseledere:
Mads og Tina Elley

Bee Hummingbird

Cuba

10/2 - 23/2 2024

Danske rejseledere:
Mads Elley og
Erik Groth-Andersen

Yellow Tit

Taiwan

14/4 - 27/4 2024

Danske rejseledere:
Mads og Tina Elley

Et udvalg af vore andre rejser 2023-2024:

- Södra fjällen, Sverige 22—28 juni 2023
- Hållö-Ramsvik, Sverige 21—24 sep 2023
- Kökar, Åland 27 sep—1 okt 2023
- Portugal 29 okt—5 november 2023
- Marokko 14—25 november 2023
- Thailand 17—25 februar 2024

Programmer mv: www.fagelguidning.se
Ring gerne til Mads Elley: +45 30251715

Fågelguidning
Resor • Kurser • Guidningar

Det personlige rejsebureau!

Ravn. Foto: John Larsen

ELSK DIN HADEFUGL

AF OLE FRIIS LARSEN

Vi elsker nogle fugle men elsker også at føle afsky for andre, eller vi er uden videre villige til at acceptere, at de er til skade, og at det er ok at bekæmpe dem.

Nogle fugle 'elsker vi at hade', fordi de faktisk generer os i en eller anden forstand. "De skider på min bil", skrev for eksempel en studerende i Aalborg på Facebook, da universitetet for nogle år siden hyrede en falkoner til at skræmme måger væk med en rovfugl, som i stedet fik tæv af mågerne. Men andre fugle hader vi bare uden at have nogen reel baggrund for det. Vi anerkender uden videre, at der er fugle, som er til skade, gene eller måske endda udgør en trussel mod os, uden at vi faktisk ved det eller uden at interessere os for at finde beviser for påstandene.

Sådan en fugl er rågen. Den er fredet, men Naturstyrelsen kan give tilladelse til regulering, blandt andet når råger udgør en

trussel mod menneskers sundhed, og det gør de alene med deres naturlige kald ved rederne, fremgår det af Naturstyrelsens hjemmeside. Når nogen klager over, at råger larmer, har det i årtier været nok til at udløse en dispensation til bekæmpelse. Der er imidlertid næppe noget som helst belæg for, at lyden af råger er sundhedsfarlig.

Opringninger til såvel Naturstyrelsen som Miljøstyrelsen har ikke kunnet føre til nogen, som har kunnet henvise til videnskabelige undersøgelser om, hvorvidt lyden af råger kan true mennesker på sundheden, og det er ikke lykkedes at finde noget materiale noget andet sted, der understøtter myndighedernes grundlag for at bekæmpe råger, alene fordi de støjer. En af Miljøstyrelsens

Råge. Foto: Johanna M. Hartmann

specialister i støjforurening bemærkede endda, at "der findes ingen grænseværdier for råger eller andre fugle", og rågen synes dermed at være et fint eksempel på en fugleart, som mennesker bekæmper, udelukkende fordi rågerne har en stemme, som nogle ikke bryder sig om.

Fisketyv i småtingsafdelingen

En anden oplagt hadefugl er skarven, en urgammel fugleart i vores natur. Mange er uden videre med på, at skarver er en trussel mod fiskeriet, og at det er rigtigt at regulere dem endnu mere, end vi allerede gør. Det er en af de mest almindelige påstande, når vi for eksempel taler med mennesker, som spørger til vores arbejde med at tælle fugletræk på Gedser Odde, hvor skarver er et hverdagssyn. Men det er slet ikke skarverne, der tømmer vores farvande for fisk. Vi har cirka 30.000 par skarver til at yngle i Danmark, og der flyver antagelig omkring to unger fra hver rede. Dertil kommer et antal skarver, som endnu ikke er gamle nok til at yngle. Nordfra kommer der allerede tidligt på efteråret nogle skarver på træk, og der er måske samlet set omkring 200.000

skarver i Danmark, når der er flest om efteråret, før en stor del af den danske bestand forsvinder mod syd.

“

Der er næppe noget som helst belæg for, at lyden af råger er sundhedsfarlig

”

En voksen skarv æder dagligt omkring et halvt kilo fisk, så når de æder flest, tager de 100 ton om dagen. Det ville svare til 36.500 tusind ton om året, hvis der var så mange hele året, men det er der ikke. Til sammenligning var der 17 millioner mink i Danmark før den store aflivning i november 2020 under coronaepidemien, og hver af dem skulle have 47 kilo foder om året, hvilket i høj grad var fisk. Opskrifterne på minkfoder er hemmelige, men flere firmaer oplyser, at de gerne vil have mange hele fisk i blandingerne for at reducere CO₂-udslippet. Antager vi, at bare en tredjedel af foderet er fisk, betyder det, at de 17 millioner mink

åd 266.000 tons fisk om året.

Før aflivningen af minkene blev der i 2020 landet 632.000 ton fisk i Danmark til dyrefoder og andet industrielt brug. I 2021 var det faldet til 451.000 ton, hvilket stadig var mere end 13 gange så meget, som skarverne maksimalt tog det år. Alligevel er der vist ingen dansk minister eller fiskeriorganisation, der nogensinde har talt om regulering af mink af hensyn til fiskebestande. Læg dertil 711.000 ton fisk til mad til mennesker, og der er ingen store fremgange at hente for fiskebestandene i at lægge skarverne yderligere for had.

Det sorte gys

Det er tilsyneladende ofte sorte fugle, der må stå for skud, men det har ikke været muligt at finde en adfærdsforsker eller anden ekspert, som kan af- eller bekræfte, at mennesker i særlig grad føler antipati for netop sorte fugle. Nogle kilder forbinder sorte fugle med død, og i den nordiske mytologi benyttede guden Odin sig af sorte ravne som efterretningstjeneste. Sorte kjoler, biler, jakkesæt bliver ofte anset for særlig

Skarv.

elegante eller udtryk for professionalism. Noget tyder dog på, at der er noget med farven sort, som særlig let vækker afsky mod fugle.

Den psykologisk bevidste filminstruktør Alfred Hitchcock brugte sorte fugle i sin film 'Fuglene' i 1963. Han baserede sin film på en novelle af samme navn fra 1953 af den engelske forfatter Daphne du Maurier. Hendes forfatterskab bliver ofte karakteriseret som 'paranormalt', og hun blev inspireret til sin novelle, da hun kort efter Anden Verdenskrig så en landmand blive overfaldet af en flok måger, mens han var ved at pløje sin mark. Enhver anden, der har set en flok måger flyve efter en traktor på markarbejde, vil nok have set, at mågerne ikke

er interesserede i traktorføreren, men i alle de larver og orme, som pløjningen graver frem. Af hensyn til dramaet skiftede hadefarven her fra hvid til sort, men der var ikke noget grundlag for filmen – bortset fra, at den bidrog til forestillingen om sorte fugle som mere farlige og uhyggelige end andre.

Umusikalske og upopulære

Mennesker hader ikke kun sorte fugle, men også fugle i mange andre og endda ganske kulørte fjerdragter. Ifølge en engelsk undersøgelse går grænsen for had heller ikke mellem sorte og andre fugle, men efter, om de synger smukt eller ej. Undersøgelsen viste, at lysten til at se på fugle og fodre dem i haver steg med kendskabet til artens navn og adfærd, når det gjaldt sangfugle, mens det forholdt sig lige omvendt med fugle, der ikke bliver anset for at synge smukt. De fire mest forhadte arter i engelske haver var således ringduen, som ikke er sort, sortkragen (i England er kragerne sorte), husskaden, som er sort og hvid, men også har mange grønne og blålige toner, samt spurvehøgen. Husskaden antages ligesom spurvehøgen at true sangfuglene ved at æde dem, og en anden engelsk undersøgelse bliver jævnligt brugt som dokumentation for hadet mod husskaden, fordi det var den art, der fandt og plyndrede flest reder. Det er rigtigt, at husskaden var bedst til at finde undersøgelsens i øvrigt kunstige reder i hække, buske og træer, men undersøgelsen viste samtidig, at selv om husskaden var bedst, så var den ikke særlig god til at finde og plyndre reder. Derfor er der ikke

Råge. Foto: Jan Skriver

belæg for, at den er særlig hård ved de andre fugle i haven – måske er den endda ligefrem med til at beskytte dem ved at advare med en skræppen, når der er andre trusler i området.

Dialog fremmer forståelsen

Uanset farven på fjerdragten ser udsigterne mere sorte end lyse ud for hadefuglene. I forstaden Birkenwerder nord for Berlin har Yvonne Schuldes gennem mange år specialiseret sig i frivilligt arbejde for NABU (DOF i Tyskland) med beskyttelse af mursejlere og svaler og som professionel konsulent i ynglende fugle på bygninger. Svalerne blev tidligere anset for forårsbebudere og hellige beskyttere mod husdyrsygdomme og lynbrande, men sådan er det ikke mere.

”Mange mennesker siger, at de kan lide svaler, men svalerne skal bare ikke være hos dem, især ikke når de skider på folks vinduer”, forklarer hun, mens vi drikker kaffe i hendes stue.

Ud over mangel på insekter og redemuligheder mener NABU, at ulovlig fjernelse af reder er en væsentlig årsag til, at bestanden af bysvaler er faldet markant. De er et eksempel på en pendulart, der svinger fra elsket til hadet. ”Heldigvis findes der stadig mennesker, der er indstillet på at skabe en fredelig sameksistens, men det er blevet stadig sværere at overtale folk til at give fuglene en chance”, lyder Yvonne Schuldes’ erfaring. Hun oplever, at hun er blevet bedre til at trænge igennem med, at hun kan dokumentere sin erfaring med at beskytte folks vinduer mod svalelort, og

at hun kan påvise ynglesucces på de bygninger, hvor folk i Birkenwerder accepterer svalerne. ”Det er tålmodighed og det lange, seje træk, der virker”, konstaterer hun.

”For at komme i dialog med folk, forklarer jeg, at svalerne æder de myg som stikker dem, og de bladlus som ødelægger deres roser, og at de er smukke at se på, når de flyver, men ofte er det faktisk et gammelt ordsprog, der åbner for en samtale, siger Yvonne Schuldes. Nemlig, at ”Wo die Schwalben nisten, wonht das Glück” (Hvor svalerne har deres reder, bor lykken). ●

Bysvale. Foto: Peter Dam

PÅ TUR MED DOF TRAVEL

FUGLEREJSER MED INDHOLD

Se de ledige pladser på fuglerejserne til
Bulgarien,
Colorado,
Mongoliet samt
Slovakiet og Ungarn.

WWW.DOFTRAVEL.DK

FUGLEREJSER OVER HELE VERDEN MED KVALIFICEREDE OG ERFARNE LEDERE

KOM MED TIL **GEDSER FUGLESTATION**

AF KARINA DEMUTH

DOF's fuglestation ved Gedser Odde har et af Danmarks bedste fugletræk. Stationen er drevet af frivillige, og der er altid plads til nye kræfter. Opgaverne kan være alt fra at være med på en træktælling til at bage en kage eller servere en kop kaffe for besøgende udefra.

Ederfugle på træk ved Gedser Odde. Her passerer verdens største træk af ederfugle på op mod en kvart million fugle to gange om året ud og ind i Østersøen. I de mest hektiske perioder, foregår trækket fra før solopgang til efter solnedgang. Foto: Ole Friis Larsen.

Med en placering på Danmarks sydligste punkt byder Gedser Fuglestation på noget af landets absolut bedste fugletræk af småfugle og havfugle, som ederfugl og lommer krydret med sjældenheder både på land og over havet.

Fuglestationen, der drives af et team af frivillige med Hans Lind i spidsen som stationsleder, har tre fokusområder, nemlig at tælle trækkende fugle, at ringmærke og at udbrede interessen for fuglene og området til besøgende på og omkring stationen.

”Træktællingen finder sted ude fra Odden, bare en halv kilometer herfra, mens mærkningen primært foregår i vores gamle fyrhave, hvor vi har 25-30 spejlnet stående. Bagerst i haven har vi vores ’ringmærkelaboratorie’, og her tager vi fuglene med ind og måler, vejer, noterer og giver dem en ring på benet, før de igen slippes uskadte ud i friheden,” fortæller stationslederen.

Haven er anlagt med særligt henblik på ringmærkning og består af et tæt krat af hjemmehørende småtræer og buske som pil, rød-el, tjørn, hyld, slåen, brombær, kvalkved, mirabel, havtorn og vildæble, gennemskåret af en labyrint af brede stier, hvor der er plads til opsætning af net. Buskadset har en rigdom af bær og insekter, og sammen med beskyttende smågrene giver det de ideelle betingelser for både de fastboende og de trækkende småfugle.

Dagens gang på stationen

Som ringmærker eller træktæller indkvarteres man på stationen på fælles sovesal med plads til 10 per-

soner. Dagen begynder en time før solopgang, hvilket i ydersæsonen betyder op kl. 5 og om sommeren noget tidligere. Når det begynder at lysne, skal tællerne nemlig være klar med notesblok, kikkert og teleskop ude på Odden. På samme tid åbner ringmærkerne nettene, så de er klar en halv time før solopgang, hvor de fleste fugle går på vingerne.

Herefter tjekkes nettene hver halve time i de næste fem timer, og på dage med mange fugle er der travlt med ringmærkning i laboratoriet imellem hver runde. Typisk er der fugle i nettet til et stykke op ad formiddagen, og hvis der sættes net op igen i timerne op til solnedgang, kan et større antal fugle igen rykke ind i fyrhaven til natterast, og de sidste netrunder inden solnedgang kan byde på mange fugle.

”Vi er typisk omkring 15 ringmærkere og lidt færre tællere, der indgår i en vagtplan,” fortæller Hans Lind. ”Heraf er der ofte nogle stykker fra DOF UNG og 2-5 udenlandske studerende, der er her på et længerevarende ophold. Det giver en god dynamik med de mange forskellige nationaliteter, og ofte kommer der nye ideer til, hvordan man kan gøre tingene, eller der er en udenlandsk ringmærker, der måske håndterer fuglene på en lidt anden måde, end vi plejer, og det er meget lærerigt og berigende for alle.

Hvis man kommer her for at arbejde, er opholdet gratis, og til de certificerede ringmærkere og hovedobservatører kan der i nogle tilfælde suppleres med diæter på 200 kr. pr dag. Som gæst kan man få lov at overnatte, hvis der er plads, og her tager vi 150 kr. pr voksen og 75 kr. for de unge. ▶

Ringmærkningslaboratoriet ligger bagerst i krathaven.
Foto: Karina Demuth

Årets gang på stationen

Den officielle sæson, hvor der er fuld bemanning på fuglestationen begynder 1. marts, hvor det første spredte forårstræk ind over Danmark begynder at tage form. En typisk forårsdag findes reelt ikke, da trækket kan variere meget, til tider helt uanfægtet af vejr og vind, og i nettene kan der være alt fra 10 til 150 fugle på en dag. Normalt ebber forårstrækket ud i starten af juni, hvor den officielle trækperiode stopper, og herefter er området præget af de lokalt ynglende fugle frem til midten af juli.

Efterårets trækfugletælling starter 11. august og går til 20. december, og de helt store ringmærknings- og tællemåned er september og oktober. I nettene er der først langdistancetrækkere som løvsanger, rørsanger, kærsanger, gulbug, gærdesanger, torsanger, have-sanger og broget fluesnapper og siden følger rødhals, rødstjert, fuglekonge og forskellige drosler og mejser. Over havet er det især havfugle som skarv, ederfugl, sortand og havlit, der bliver talt, og ofte med indslag af nogle af de store landfugle som rovfugle og trane.

Hvor kommer fuglene fra?

Gedser Odde er et knudepunkt og et af Danmarks bedste steder at se på træk. Havfugle vil helst trække over vandet, og vil man fra Østersøen til Nordsøen, så virker farvandet mellem Møn-Gedser på den danske side og Rügen-Rostock på den tyske side som en naturlig tragt. Mange vandfugle vil derfor komme tæt forbi Gedser Odde om efteråret og om foråret.

Landfuglene, der derimod helst vil flyve mest muligt over land, kommer om efteråret fra Sverige, Norge og Finland, og efter en tur over Sjælland samles de i en tragt omkring Lolland-Falster. Herfra er Gedser sammen med Hyllekrog et godt sted at tage turen over vandet, fordi der er kort til næste landområde. Derefter fortsætter fuglene turen ned gennem Europa og videre til deres overvintringssteder i Spanien, Italien og Afrika.

I ringmærkningslaboratoriet undersøges og ringmærkes fuglene, før de atter slippes uskadede ud i friheden. Foto: Karina Demuth

Kom med og tæl

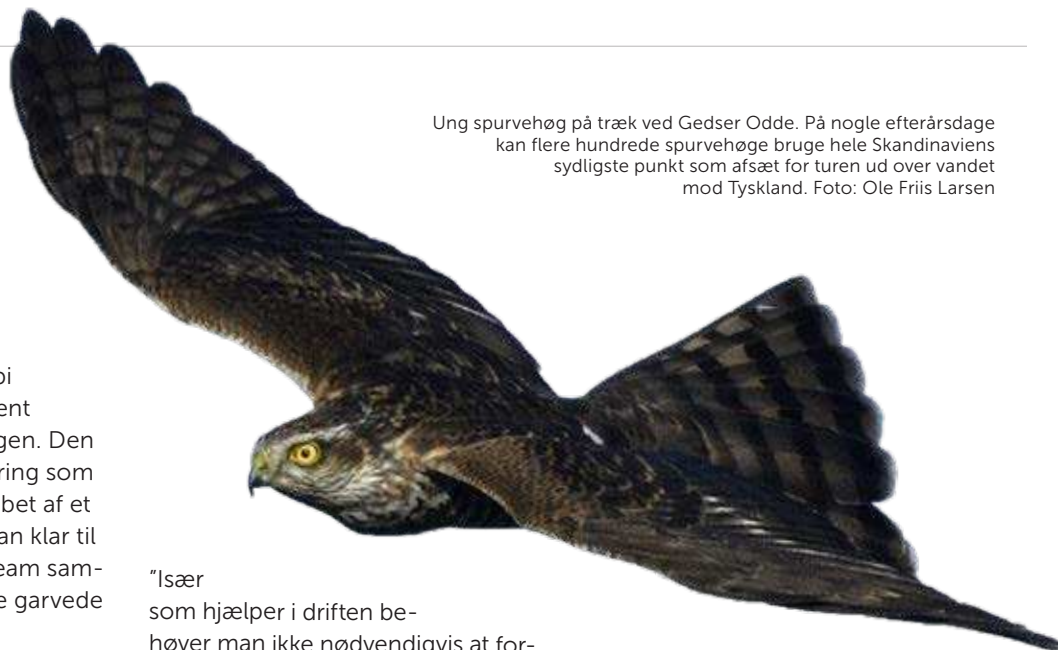
Opgaverne på stationen er lige-
ligt fordelt mellem ringmærkning,
træktælling, formidling og drift. "Vi
er altid mere end glade for at invitere
nye ind i gruppen, og jo flere der er
med til at løfte, jo bedre bliver re-
sultatet, og jo sjovere er det at
være med. Så hvis man
har lyst til at bidrage
med et eller andet, er
det bare at tage fat i
os," opfordrer Hans Lind.

"Vi har efterhånden et godt team
af uddannede ringmærkere både
fra Danmark og resten af Europa,
Australien, Canada og Israel, så dér
er vi rimelig godt med. Til gengæld
kunne vi rigtig godt bruge nogle
flere træktællere. Det ville blandt
meget andet give os mulighed for
at dele os op så én tæller hanner og
en anden hunner i et træ, ligesom
det kunne give tællerne på Odde
et helt andet overskud til at tale ▶

Fuglekonge på den yderste kant. Før
turen ud over havet, hvor måger og
andre fugle er på udkig efter et svagt
og let tilgængeligt bytte, samler
mange småfugle kræfter og fourag-
erer i krat og buske på Gedser Odde.

Foto: Ole Friis Larsen

Ung spurvehøg på trækk ved Gedser Odde. På nogle efterårsdage kan flere hundrede spurvehøge bruge hele Skandinaviens sydligste punkt som afsæt for turen ud over vandet mod Tyskland. Foto: Ole Friis Larsen

med folk, der kommer forbi til et formiddagsarrangement eller tilfældigt i løbet af dagen. Den helt grundlæggende oplæring som hjælpetæller kan klares i løbet af et par dage, og herefter er man klar til at indgå som en del af et team sammen med nogle af de mere garvede hovedobservatører.”

Hjælp i haven eller bag en kage

Udover ringmærkning og træktælling er der også mange andre opgaver at tage sig af på den travle station. I vintermånederne skal buskene og småtræerne klippes ned i en højde på ca. to meter, hvilket giver den største mængde fugle i nettene. Og om sommeren er der altid brug for en ekstra hånd til maling af et par havemøbler eller små reparationer på huset og klipping af stierne, så man kan komme rundt, og så man får det rette indflyv til nettene.

”Især som hjælper i driften behøver man ikke nødvendigvis at forpligtige sig til en hel masse,” forsikrer stationslederen. ”Det er fint, hvis man bare har lyst til at være med en enkelt dag eller en weekend, hvor vi tager et nap med nogle praktiske ting og hygger os med en god middag og vin om aftenen. Med 10 sengepladser og et par værelser er der nemlig også mulighed for at overnatte.”

Også på vores fugleture og åbent hus ringmærknings-arrangementer er der god brug for en ekstra håndsrækning. ”Hvis man har lyst til på sigt selv at indgå i tur-teamet, er det en god start at koble sig på en af de

mere erfarne turledere,” lyder opfordringen. ”Her kan man hjælpe med f.eks. at holde udvig efter de gode fugle, mens turlederen har travlt med at fortælle eller hjælpe med praktiske ting som at bære et teleskop og sætte skilte og bannere op. Og når vi holder åbent hus, hvor vi viser ringmærkning, er der altid særligt brug for en ekstra hånd til at lave kaffe, bage en kage eller servere en småkage. Så også her er det bare at melde sig til.” ●

På Odden er der et flot trækk både om foråret og – især – om efteråret. Her er det træktæller Ole Friis Larsen, der tager dagens vagt. Foto: Karina Demuth

Oprydningen efter en større nedklipping er en af de mange mandskabskrævende opgaver. Her er det stationens uundværlige altnuligmand Gert Juul Jeppesen, der tager et ordenligt nap. Foto: Karina Demuth

NATUR BUTIKKEN

Vesterbrogade 138 1620 København V naturbutikken.dk

Se det store udvalg
af DOF BirdLife Optik
på vores webshop
naturbutikken.dk

DOF BIRDLIFE CONDOR 8X42 KIKKERT

"Wow!" er som regel det første ord, der kommer ud af munden på kunderne, når de prøver *DOF BirdLife Condor* (Kondoren). Den gode oplevelse skyldes en række optiske komponenter. UFV (ultra flat view) giver et fladt billede uden forvrængninger i kanterne, og sikrer, i kombination med multicoatede ED-glas, et fantastisk klart billede. Fokushjulet indstilles nemt og præcist, og de store øjestykker drejes let ud og ind.

—
Pris kr. 7.499,-

Medlemspris kr. 7.124,-

DOF BIRDLIFE ALBATROSS 10X42 KIKKERT

DOF BirdLife Albatros (Albatrossen) er en af vores to High-end kikkerter fra DOF BirdLife optik. Kombinationen af eminent optisk ydelse og 10x forstørrelse giver dig hver en lille detalje med. *DOF BirdLife Albatros* besidder alle de samme gode egenskaber som *DOF BirdLife Condor*, men den tilbyder i stedet 10 gange forstørrelse. Til dig der ønsker at trække tingene en anelse tættere på og få syn for detaljerne på længere afstand.

—
Pris kr. 7.999,-

Medlemspris kr. 7.599,-

Fås også som
komplet sæt med
kulfiberstativ og
rensesæt til kun
kr. 16.999,-

DOF BIRDLIFE GOLDEN EAGLE 35-70X100MM TELESKOP

DOF BirdLife Golden Eagle (Kongeørnen) giver helt op til 70x forstørrelse. Det har nemlig zoomokular på 35-70x og et objektiv på intet mindre end 100 mm. Der er skruet helt op får lysstyrken, så billedet i *DOF BirdLife Golden Eagle* står klart og levende hele vejen – også under ringe lysforhold. ED- og Fluorit-glas sikrer god opløsning samt en flot og ægte farvegengivelse over hele billedet. Takket være asfæriske glas kan glasoverfladen dermed udnyttes til fulde og er med til at give *DOF BirdLife Golden Eagle* et super bredt synsfelt på hele 17-34m ved 1000 meters afstand, samt skarphed helt

—
Pris kr. 15.999,-

Medlemspris kr. 15.199,-

STOR PRÆSTEKRAVE MED SMÅ UNGER

AF NATURVEJLEDER SIMON S. CHRISTIANSEN

Lige nu har stor præstekrave æg og unger på stranden.
Det er derfor hunde SKAL være i snor om sommeren.

Stor præstekrave er rigtig godt camoufleret på stranden med sin sandfarvede ryg. Men også dens rede og æg går i ét med omgivelserne. Reden består af en lille fordybning i sandet, og æggene ligner sten. Stor præstekrave kan lægge æg fra begyndelsen af april. Nogle gange kan den nå at få to kuld på vingerne og det betyder, at der stadig kan være små unger i starten af august.

Hvis der er fare på færde, prøver præstekrave-forældrene at aflede rovdyrets opmærksomhed fra reden og ungerne ved at spille syge, flakse med vingerne og kalde højt.

Ungerne ringmærkes. Kun få dage efter at de er klækkede, kan de bevæge sig rundt på stranden Foto: Skagen fuglestation.

De fine æg kan være svære at få øje på, fordi de har samme farve som strandens sten. Foto: Søren Garder Brask.

Byg din egen præstekrave-rede

Se på billedet af reden hos en stor præstekrave. Den lægger altid fire æg. Byg jeres egen camouflerede præstekrave-rede på stranden eller hjemme i sandkassen. Som æg kan bruges sten, men ellers kan I for eksempel købe små påskeæg eller vagnetæg, som I kan bruge – husk blot at tage dem med jer hjem igen. Tag et billede af jeres præstekrave-rede. Hvor godt ligner den reden på billedet?

Fuglen spiller 'syg' for at aflede opmærksomheden fra reden. Foto: Peter Dam.

Derfor skal hunden være i snor på stranden

Husk at hunde skal være i snor på stranden fra 1. april til 30. september, og vær på den måde med til at hjælpe med ikke at forstyrre præstekraverne og de andre sårbare fugle på stranden mere end nødvendigt. Pas i øvrigt på ikke at træde på en rede – de er jo svære at se! Hvis I ser en præstekrave larme og spille syg, er det et tegn på, at I er kommet for tæt på.

Leg hund efter præstekrave på stranden

Vælg én, som skal være hund, og to der er præstekrave-forældre. Hunden skal lukke øjnene, mens præstekraverne bygger rede og lægger æg. Når dette er gjort, går forældrene væk fra reden, og hunden kan åbne øjnene. Hunden skal nu prøve at snuse sig frem til reden, mens præstekraveforældrene prøver at aflede hundens opmærksomhed ved at flakse med armene (vingerne) og sige lyde. De skal dog stadig passe på ikke at blive fanget selv. Fanger hunden en præstekrave, får den 2 point pr. fugl. Finder den reden, får den 5 point, og legen slutter. Hvis hunden ikke finder reden inden for 15 minutter, får præstekraverne 4 point, og legen slutter. Hvem får flest point og vinder?

For ikke at gøre opgaven for svær for den som er hund, er det en god idé at lade personen se, hvordan 'æggene' ser ud, inden legen starter. Hvis det er sten, I bruger, så vælg nogle, der har iøjnefaldende farver og former, og placer reden et sted, hvor der ikke er alt for mange andre sten. I kan som hjælp også tage et billede af reden, I har bygget, og vise det til hunden, inden den begynder at lede. ●

Stor præstekrave. Foto: Skagen fuglestation

KORT NYT VERDEN

AF JOAKIM MATTHIESEN OG ADAM SAHL SØDERDAHL

Foto: Cyprus Game and Fauna Service.

Første gang: Fugledrab straffes i Cypern

For første gang nogensinde er en person blevet dømt for forgiftning og drab af vilde fugle i Cypern. Drabet blev opdaget da Cyprus Game and Fauna Service modtog foruroligende signaler fra en GPS-mærket høgeørn og derfor tilså fuglen. Her fandt de ikke kun den mærkede høgeørn død, men også endnu en høgeørn samt en duehøg, der havde mødt sin skæbne i samme område. En obduktion af fuglene viste, at de alle var blevet forgiftet med det ulovlige giftstof Carbofuran, der også har været anvendt til at forgifte blandt andet havørne og glenter i Danmark. Det lykkedes Cypers politi at indsamle tilstrækkelige beviser fra gerningsstedet til at rejse tiltale og dømme en person for alle tre drab. Dommen resulterede i en bøde på €21.000, svarende til over 150.000 danske kroner. Giftdrab på beskyttede vilde fugle er et stort problem i Cypern, hvor blandt andet gåsegribben har været tæt på at forsvinde. Sagen giver håb for, at det vil blive nemmere at forfølge faunakriminelle og derved beskytte det truede fugleliv på Cypern.

Kilde: Birdlife Cyprus

Havefugle yngler tidligere

Ved hjælp af historiske ægsamlinger fra Chicago Field Museum og moderne feltobservationer har forskere undersøgt effekten af globalt stigende temperaturer på amerikanske fugles yngletid. Studiet viser, at nogle arter nu yngler næsten en måned tidligere end for 140 år siden. Det er efterhånden et kendt fænomen, at trækfugle ankommer tidligere til ynglepladserne, og nu er det altså bevist at nogle yngler tilsvarende tidligere. I England har man ligeledes under det årlige Big Garden Birdwatch i år observeret både ynglende solsorte og ringduer i januar. Selvom den tidligere yngletid måske kan give velkomne forårsfølelser i den grå vintertid, er det dårligt nyt for fuglene. De risikerer nemlig at skulle opfostre deres unger før det bugner med insekter, og føden derfor er knap. Fænomenet er kendt som 'fænologisk mismatch', og er et eksempel på en af de store negative konsekvenser ved klimaforandringerne.

Kilde: The Scientist og Rare Bird Alert.

Ringdue. Foto: Niels Hansen

Kejserpingvin. Foto: Vladsilver/iStock

Pingvinkolonier opdaget fra rummet

En hidtil ukendt koloni af kejserpingviner er for nyligt opdaget ved hjælp af satellitbilleder. Under en undersøgelse af den smeltende havis omkring Antarktis fandt forskere en brun plet i det ellers hvide landskab. Pletten skyldtes store mængder afføring, der farver isen brun, og som er lettere at opdage end pingvinerne selv. Ved hjælp af satellitbilleder i høj opløsning vurderer man kolonien til at være en mindre en af slagsen på omkring 500 par. Det er ikke første gang at forskere finder nye kolonier med denne metode. I alt kender man til 66 kolonier af kejserpingviner, hvoraf halvdelen af disse er blevet opdaget fra rummet. Da mange af yngleområderne på Antarktis er svære at komme til, er satellitbilleder et vigtigt redskab i kortlægningen af pingvinernes udbredelse og antal. En nylig undersøgelse med satellitbilleder har afsløret, at bestanden af kejserpingviner kan være 20% større, end man tidligere har antaget. Desværre betyder de nye fund ikke, at den truede art er i fremgang. Da kejserpingvinerne er dybt afhængige af havisen, estimeres det at 80% af de nuværende kolonier vil forsvinde over de næste 80 år i takt med afsmeltningen.

Kilde: Live Science

Ét par skal redde populationen

I hele 15 år har snetranen 'Omid' (persisk for håb) været den sidste af sin slags, men nu skal det være slut! I et sidste forsøg på at redde den vestlige population af arten har et hold bestående af både iranske og belgiske ornitologer sat en hun-trane ud i samme område som Omid. Siden 2007 hvor Omids mage blev skudt af krybskytter, har den hvert år fløjet den lange rejse fra overvintringsområdet i Iran til yngleområdet i Sibirien helt alene. Håbet er, at den nyudsatte hun-trane vil følge Omid på den flere tusinde kilometer lange rejse og i bedste fald opfostre et par unger. Det er nemlig kritisk, at Omids unikke viden om den gamle trækrute og rasteområderne undervejs ikke går tabt. Sker det, vil denne information og derved også den vestlige population af snetrane være tabt for evigt. Hun-tranen stammer fra Belgien hvor den er opfostret i fangenskab med henblik på at bevare arten. Hvis projektet lykkes, vil der i fremtiden blive sat endnu flere traner ud for at styrke og genopbygge bestanden.

Kilde: The International Crane Foundation.

Snetrane. Foto: Earnest Tse/ iStock

Oplev den vilde spanske natur til september

Denne rejse kombinerer det sydlige område ved naturreservatet Sierra de Andujar og Parque Natural Sierra de Grazalema. Vi slutter i Tarifa og håber at opleve de store sydgående fugletræk.

Afrejse 5. til 12. september.
Kr. 11.885,-

Klostermosevej 140 · DK-3000 Helsingør · Tlf.: +45 20 22 19 90 · fw@williams.dk · williamsrejser.dk

NYT RESERVAT TIL FUGLENE

AF ALLAN GUDIO NIELSEN
FOTO: JØRN LENNART DYHRBERG LARSEN

Fugleværnsfonden har købt et naturområde på 45 hektar i Nørreådalen i Midtjylland. Fondens nye og 24. naturreservat hedder Karmark Engsø.

Fugleværnsfonden har med støtte fra Aage V. Jensens Fonde købt naturreservatet Karmark Engsø. Her vil fonden beskytte og passe på naturen, så arter som plettet rørvagtel, vibe, rødben, rødrygget tornskade og blåhals får et godt fristed til at finde føde og yngle, mens gæs og ænder får gode muligheder for at raste.

Området har indtil for nylig været i landbrugsdrift, men i 2021 etablerede Viborg Kommune et vådområde på 70 hektar ved Skjern Hovedgaard for at reducere udledningen af kvælstof til Randers Fjord. Det nye naturreser-

vat udgør en del af dette nye vådområde, og der gik da heller ikke lang tid før, at ænder, gæs og svaner tog det nye vådområde til sig.

Gode naturoplevelser i vente

Fugleværnsfonden er allerede i gang med at etablere en frivillig arbejdsgruppe med lokale naturinteresserede, der synes, det kunne være spændende at hjælpe til med at skabe god natur og arrangere guidede ture i området.

I februar var vi på en fælles besigtigelse af området sammen med

Viborg Kommune. Her så vi på mulighederne for at anlægge stier og sætte informationstavler op i naturreservatet. Vi talte også om, hvilke tiltag vi i fællesskab kan gøre for at forbedre forholdene for fuglene og biodiversiteten i det nye reservat.

Der vil indenfor den nærmeste fremtid blive meldt nyt ud om ture, naturplejetiltag og andre nyheder fra det nye område, bl.a. på Fugleværnsfondens hjemmeside, Facebook og nyhedsbrev. Man kan melde sig på nyhedsbrevet via fondens hjemmeside. ●

Velkommen til 'Fugleriget'

I denne serie besøger vi Fugleværnsfondens 24 naturreservater og er nu nået til Karmark Engsø, der ligger ved Nørreådalen i Midtjylland.

Ture med Fugleværnsfonden

Kom med på fugletur i et af Fugleværnsfondens naturreservater. Turene er gratis og for alle, og de næste par måneder tilbyder vi følgende ture. Ses vi?

Maj

- 1/5 kl. 19: Fuglestemmeaften – Ravnstrup Sø (4)
- 3/5 kl. 10: Fugletur – Nivå Bugt Strandenge (1)
- 6/5 kl. 9: Fuglesang og gæslinger – Gundsømagle Sø (3)
- 7/5 kl. 10: Åbent Tårn – Gulstav Mose (10)
- 7/5 kl. 13: Åbent Tårn – Tryggelev Nor (11)
- 8/5 kl. 19: Fuglestemmeaften – Ravnstrup Sø (4)
- 10/5 kl. 8: Ynglefugle – Vaserne (2)
- 11/5 kl. 10: Fugletur – Rusland (23)
- 13/5 kl. 6: Fugletur – Svartingedal (22)
- 15/5 kl. 19: Fuglestemmeaften – Ravnstrup Sø (4)
- 16/5 kl. 18: Fugletur – Stubbe Sø (18)
- 21/5 kl. 9: Åbent Hus – Nivå Bugt Strandenge (1)
- 21/5 kl. 10: Åbent Skjul – Bøjden Nor (13)
- 22/5 kl. 19: Fuglestemmeaften – Ravnstrup Sø (4)
- 23/5 kl. 19: Nattergalekoncert – Gundsømagle Sø (3)
- 24/5 kl. 19.30: Korsang – Sølsted Mose (17)
- 25/5 kl. 10: Fuglestemmetur – Vaserne (2)
- 28/5 kl. 10: Åbent Hus i fugletårnet – Nyord Enge (6)
- 28/5 kl. 3: Fuglenes Dag – Ravnstrup Sø (4)
- 28/5 kl. 10: Fuglenes Dag – Saksfjed Inddæmning (8)
- 28/5 kl. 8: Fugletur – Stubbe Sø (18)
- 31/5 kl. 19.30: Nattergale og hæse hyl - Barup Sø (7)

Juni

- 2/6 kl. 9: Nattergalekoncert – Gundsømagle Sø (3)
- 3/6 kl. 9: Skægmejser – Gundsømagle Sø (3)
- 4/6 kl. 10: Åbent Tårn – Gulstav Mose (10)
- 4/6 kl. 13: Åbent Tårn – Tryggelev Nor (11)
- 4/6 kl. 10: Korsang – Sølsted Mose (17)
- 6/6 kl. 10: Forsommertur – Saksfjed (8)
- 8/6 kl. 10: Fugletur – Nivå Bugt Strandenge (1)
- 10/6 kl. 10: Fugletur - Svartingedal (22)
- 11/6 kl. 10: Åbent Skjul – Bøjden Nor (13)
- 14/6 kl. 19: Fugletur – Gulstav Mose (10)
- 15/6 kl. 20: Nattergale og hæse hyl – Barup Sø (7)
- 15/6 kl. 10: Nattergal og andet godt – Søgård Mose (14)
- 18/6 kl. 10: De vilde blomsters dag – Stormengene (16)
- 18/6 kl. 10: De vilde blomsters dag – Saksfjed-Hyllekrog (8)
- 22/6 kl. 10: Fugletur – Rusland (23)

Juli

- 16/7 kl. 10: Hyllekrog er igen åben (8)
- 19/7 kl. 19: Trækfugleaften – Nivå Bugt Strandenge (1)

August

- 3/8 kl. 10: Fugletur – Rusland (23)
- 6/8 kl. 9: Åbent Hus – Nivå Bugt Strandenge (1)
- 6/8 kl. 10: Åbent Tårn – Gulstav Mose (10)
- 6/8 kl. 13: Åbent Tårn – Tryggelev Nor (11)

Find mere information om fugleturene på www.fuglevaernsfonden.dk

Fugleværnsfonden

Sammen giver vi naturen et hjem
Støt via MobilePay 90682

Foto: Sortistrubet bynkefugl af Allan Gudde Nielsen

Se lokalafdelingernes hjemmesider for opdateringer

DOF BORNHOLM

KONTAKT

Formand: Jens Christensen
bornholm@dof.dk
dof-bornholm.dk

TURE

Ture den første søn. hver måned kl. 10. P-plads ved Koldekilde/Segenvej/Almindingsvej i Almindingen. Turledere: Eilif S. Bendtsen (tlf. 23488004).

En eftermiddag i fint selskab tors. 4/5 kl. 17-19. Hammerhavn på P-pladsen for enden af Sænevej. Turledere: Annette Olesen og Carsten Andersen (tlf. 23440256).

Forårstemning i Svartingedalen lør. 13/5 kl. 6. Ved vandværket, Simblegårdsvej 24, 3790 Hasle. Turledere: Klaus Hermansen (tlf. 42256873) og David Nestved (tlf. 23690435).

Fuglenes Dag søn. 28/5 kl. 10-14. Nexø Sydstrand ved fugletårnet. Turleder: Eilif S. Bendtsen (tlf. 23488004).

En skærsommeraften på Slotslyngen fre. 2/6 kl. 20.30. P-plads Finnedalsvej 7, 3790 Hasle. Turledere: Hanne Tøttrup og Carsten Andersen (tlf. 23440256).

Åbent hus i Hundsemyre søn. 16/7 kl. 14. P-plads øst for mosen, 300 m syd for Sdr. Landevej 60. Turledere: Vebse Madsen og Carsten Andersen (tlf. 23440256).

DOF KØBENHAVN

KONTAKT

Formand: Ingelise Aarøe Petersen
kbh.kontakt@dof.dk
doftravel.dk

Se mere om DOF Travel:
Småture - www.doftravel.dk/småture
Busture - www.doftravel.dk/ture/busogweekend
Fuglerejser - www.doftravel.dk/allerejser

DOF Kbh. planlægger foredrag og caféaftener i løbet af foråret. Hold jer orienteret på Lokalafdelingens Facebook og hjemmesider.

DOF KØBENHAVN - GRÅGÆSSENE

KONTAKT

Jan Chr. Møllerup
f.mollerup@mail.dk
Tlf. 40 50 84 87
dofkbh.dk/lokalafdelingen/seniorudvalget

Specielt for SENIORER

Turledere:

Bjarne Andersen tlf. 40 55 23 14
Joan Klausen tlf. 51 92 88 36
Lis Geertz tlf. 44 44 13 26
Flemming Kragh Hansen tlf. 40 20 03 45

TURE

Tur i egne biler til Bognæs/Boserup ons. 3/5 kl. 9-14. P-plads Bognæsvej.

Forårstur til Bornholm ons. 17/5 til søn. 21/5. Turen er udsolgt, men kort venteliste.

Morgentur i Vaserne ons. 31/5 kl. 6-10. Holte Roklub, Frederikslundsvej.

Sæsonafslutning ons. 14/6. Mere herom i næste nummer af Grågæsen.

ROSKILDE

KONTAKT

dof-roskilde.dk

TURE

Skovsnepper i Hvalsø Storskov ons. 3/5 kl. 20.30-22. P-plads ved Skovvej 23, 4330 Hvalsø. Turleder: Jens J Brøndum (tlf. 91525140).

Forårets fugle i Valborup Skov søn. 21/5 kl. 8.30-11. P-plads ved Skovvej 23, 4330 Hvalsø. Turleder: Jens J Brøndum (tlf. 91525140).

Nattergaletur i Ramsødalen tirs. 23/5 19-22. Kumlehusevej 10, 4000 Roskilde. Turleder: Bjarne Bo Jensen (tlf. 51490721).

Aftentur til Rørmosen og Boserup skov lør. 3/6 kl. 20.30-22.30. Starten af Sortesti, hvor Bjergmarken munder ud i Boserupvej. Turledere: Per Frydenlund og Jens Brøndum. Tilmelding til Per (tlf. 22548313, perfrydenlund@gmail.com) senest 1/6.

DOF KØGE

KONTAKT

dofkoege.dk

TURE

Aftentur på Kirkestien tirs. 16/5 kl. 19. Strøby Kirke. Turledere: Marta Bagoly Grun (tlf. 30422449) og Henning Skjølborg (tlf. 20714434)

Cykeltur 35 km Køge Å-Stien og tilbage gennem skoven lør. 3/6 kl. 9. P-plads på Ølbyvej ved Køge Ås. Tilmelding Gitte Kruse (tlf. 23467922).

Revlen Sø søn. 18/7 kl. 9-13. Kiosken for enden af Revlevej. Turledere: Marta Bagoly Grun (tlf. 30422449).

20-års jubilæum søn. 27/8 kl. 10. Flagbanken/Mandehoved. Hold øje med dofkoeege.dk.

DOF NORDSJÆLLAND

KONTAKT

Formand: John Hansen
formand@dofnordsj.dk
Tlf. 22 29 52 42
dofnordsj.dk

DOF VESTSJÆLLAND

KONTAKT

Formand: Morten Jensen
Tlf. 21 25 87 42
vsj.formand@dof.dk
dofvsj.dk

Ture:
Inger Nielsen
Tlf. 20 49 88 72
inger.ml@nielsen.mail.dk

DOF STORSTRØM

KONTAKT

Formand: Bo Kayser
Tlf. 51 34 62 78
kontakt@dofstor.dk
dofstor.dk

TURE

Fuglestemmetur på Sydsjælland lør. 13/5 kl. 9-13. P-plads ved Holmegårdshallen, Glasværkvej 1, 4687 Holmegård. Tilmelding kræves. Finn Jensen (tlf. 30456808).

50-års Jubilæumsarrangement med postbåden rundt i Nakskov Fjord lør. 20/5 kl. 9-15. Postbådens kajplads ud for Havnegade 27, 4900 Nakskov kl. 8.50. Tilmelding kræves. Michael Thelander (tlf. 21787961, m.thelander@post.tele.dk). Pris 50 kr.

Fuglestemmetur på Sydsjælland søn. 21/5 kl. 9-13. P-plads ved Holmegårdshallen, Glasværkvej 1, 4687 Holmegård. Tilmelding kræves. Finn Jensen (tlf. 30456808).

50-års jubilæumstur til Avnø søn. 4/6 kl. 8-13. Avnø Naturcenter. Flyvervej 40, 4750 Lundby. Kontakt: Finn Jensen (tlf. 30456808).

Fuglestemmetur på Sydsjælland lør. 10/6 kl. 9-13. P-plads ved Holmegårdshallen, Glasværkvej 1, 4687 Holmegård. Tilmelding kræves. Finn Jensen (tlf. 30456808).

Fuglestemmetur på Sydsjælland lør. 1/7 kl. 9-13. P-plads ved Holmegårdshallen, Glasværkvej 1, 4687 Holmegård. Tilmelding kræves. Finn Jensen (tlf. 30456808).

Højmosetur i Horreby Lyng ons. 5/7 kl. 10-13. P-plads i mosen nær Lyngvejen 9, 4800 Nykøbing F. Kontakt: Hans Lind (tlf. 61671843, hans.lind4874@gmail.com).

DOF FYN

KONTAKT

Formand: Henrik Kalckar Hansen
Tlf. 30 70 90 38
kalckar@webspeed.dk
doffyn.dk

TURE

Tårnernes Dag lør. 6/5 kl. 5-13. Tårnet ved Gulstav Mose. Ingen tilmelding.

Tarup-Davinde søn. 7/5 kl. 8. Langagervej 1. Tilmelding til turleder Henrik Kalckar (tlf. 30709038).

Nattergaletur til Sollerup tirs. 16/5 kl. 19.30. P-plads. Tilmelding til turlederne Lilly Sørensen og Niels Bomholt (tlf. 23229673).

Gyldensteen lør. 3/6 kl. 8. P-plads ved Langø. Tilmelding til turleder Jens Bækkelund (tlf. 50384070).

DOF SØNDERJYLLAND

KONTAKT

Formand: Gert Fahlberg
gert.fahlberg@bbsyd.dk
dof-syd.dk

TURE

Tinglev mose lør. 6/5 kl. 6-9. Fra Sønderborg: Tag vejen i Bjerndrup til venstre imod Tinglev mose. Efter ca. 3 km følg skiltet imod Tinglev Mose til højre. Parker ved det sydligste fugletårn. Turleder: Klaus Bo Jensen (tlf. 50943363).

Kær Vestermark Sønderborg man. 8/5 kl. 19-21. Sydligste P-plads på Kær Vestermark. Turleder: Oliver Laursen.

Fugletræk ved Tontoft Nakke søn. 14/5 kl. 6-11. P-plads for enden af Gammelskovvej. Turleder: Dennis Langholz (tlf. 27244956).

Aftentur til Nørresø og Magisterkog søn. 14/5 kl. 19-21.30. P-plads ved Lægan, Møllehusvej. Turleder: Peter Kjer (tlf. 61150707).

Pøls Rev og Birkepøl Sydals tors. 18/5 kl. 10-12. P-plads ved Pøls Rev. Kør gennem Neder-Lysabild og drej til højre ved Felsgaard imod Pøls rev. Turleder: Viggo Petersen (tlf. 51351373).

Morgentur i Gråsten Slotspark og Apotekerstien ons. 24/5 kl. 7-10. P-plads ved Slotshaven på Slotsgade i Gråsten. Turleder: Jens Eriksen (tlf. 24661750).

Tur til Mjels Sø og Bundsø lør. 3/6 kl. 9-12. P-plads ved pumpehuset ved Mjels Sø. Turleder: Kaj Abildgaard (tlf. 302084569).

Natravnetur søn. 4/6 kl. 22-24. P-plads ved Bygma, Nørre Skærbækvej 61, Skærbæk. Turleder: Inger Sønnichsen (tlf. 23629934) og Peter Haarby (tlf. 60945910)

Frøslev plantage ons. 7/6 kl. 20-23.15. P-plads nord for Frøslev-lejren ad lejrvejen. Turleder: Klaus Bo Jensen (tlf. 50943363).

Vidåslusen ved Det Fremskudte Dige og Rickelsbüller Kog lør. 29/7 kl. 9-12. P-plads ved Vidåslusen ved Det Fremskudte Dige. Husk pas. Turleder: Peter Kjer (tlf. 61150707) og Peter Haarby (tlf. 60945910).

DOF SYDVESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Karin Gustausen
Tlf. 28 25 87 86
kgustausen@gmail.com
dofsydvest.dk

Ture:

Kim Mogensen
Tlf. 40592244, kim.mogensen@mvb.net

MØDER

Nationalparkdagen/Marbækdagen søn. 14/5 kl. 10-16. Myrthuevej 39, 6710 Esbjerg. Kontakt: Karin Gustausen (tlf. 28258786, kgustausen@gmail.com).

TURE

Mandø og Hviding Engsø lør. 13/5 kl. 6. Vadehavscentret, Okholmvej 5, 6760 Ribe. Tilmelding senest 11/5 kl. 18 til Niels Knudsen (tlf. 40951537, nk@esenet.dk) og Per Fabricius.

Frøslev Plantage og Tinglev Mose søn. 4/6 kl. 12. P-plads overfor Skovgrillen, Plantagevej 22, 6760 Ribe. Turledere Kim Mogensen, Per Fabricius og Niels Knudsen, Tilmelding senest 1/6 kl. 18 til Niels (tlf. 40951537, nk@esenet.dk).

DOF SYDØSTJYLLAND

KONTAKT

dof-sydstjylland.dk

TURE

Hammer Mølle lør. 6/5 kl. 7. P-plads på Fruehøjvej, ved møllesøen. Turleder: Peter Damgaard (tlf. 21565442).

Lammesøområdet Ølund og Firtalsstranden tirs. 16/5 kl. 10-13. P-plads Lammesøvej, 5450 Otterup. Turleder: Marianne Fock (tlf. 30270948).

Hindemaj lør. 20/5. kl. 9.30-13.30. Tørning Mølle, Tørningvej 6, 6500 Vojens. Turleder: Kurt Storgaard (tlf. 24945332).

Bustur til Lille Vildmose ons. 24/5 kl. 7-19. Vejle Station kl. 7. Opsamling v. Bilka Vejle 7.10. Turen koster 150 kr. Tilmelding til Peter Damgaard (tlf. 21565442, pagddam@msn.com).

Nattergaletur til Uldum Kær ons. 7/6 kl. 20-22. Uldum fugletårn. Kærvejen, Uldum. Turleder: Kurt Willumsen.

Grene Sande søn. 11/6 kl. 8-11. Grene Sande P-plads (P 1) på Billundvej. Turleder: Jens Erik Sørensen (tlf. 30319615).

Natravnetur Frederikshåb Plantage fre. 30/6 kl. 21-23.30. Vestre Rullebane som er en sidevej til landevejen mellem Egtved og Billund. Turledere: Hans Pinstруп (tlf. 20488173) og Allan Bech (tlf. 30663915).

Gyldensteen søn. 6/8 kl. 10. Fugletårnet v. saltvandslagunen, Gyldensteensvej 99, 5400 Bogense.

DOF VESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Lars Holm Hansen
Tlf. 22 96 13 17
formand@dofvestjylland.dk
dofvestjylland.dk

Ture:

Marianne Linnemann
Tlf. 20 14 50 10
linnemann.marianne@gmail.com

TURE

Tårnenes Dag – en nordisk landskamp
lør. 6/5 kl. 5-13. Vest Stadil Fjord /Bjerg Thomsens Hytte, Skelmosevej, 6980 Tim. Kontaktperson: Lars Holm Hansen (tlf. 22961317, lholmh@gmail.com).

Tårnenes Dag – en nordisk landskamp
lør. 6/5 kl. 5-13. Værntårnet / Værnsande, Tippervej (kør forbi Nordladden. I T-krydset drejes til højre) 6830 Nr. Nebel. Kontaktperson: Ole Amstrup (tlf. 20468336, amstrup.ole@gmail.com).

Pomeransfluglene i Skjern Enge ons. 10/5 kl. 18-20. Fugletårnet ved vejen mellem Lønborg og Skjern. Turleder: Marianne Linnemann, Tage Madsen (tlf. 20145010, linnemann.marianne@gmail.com).

Ynglefluglene i Naturbydelen Ringkøbing lør. 17/6 kl. 7.30-9.30. Vellingvej, P-plads ved den store sø, 6950 Ringkøbing. Turledere: Lars Holm Hansen (tlf. 22961317, lholmh@gmail.com) og Lene Ørskov (tlf. 40621321, leneorskov@gmail.com).

Skestorke og vadefugle i Skjern Enge ons. 5/7 kl. 10-12. Turleder: Marianne Linnemann og Tage Madsen (tlf. 20145010, linnemann.marianne@gmail.com)

DOF VESTJYLLAND - GRÅSPURVENE

KONTAKT
Ingerid Elmquist
Tlf. 51 21 73 75
ingeridelmquist@gmail.com

Specielt for SENIORER

TURE

Nordsalling - Grynderup sø ons. 3/5 kl. 8-13. Sevel Kirke, Klostervej 1, 7830 Vinderup. Alternativ: p-plads med indkørsel fra Bystedmøllevej, Roslev kl. 9. Turledere: Poul Krag, (tlf. 22360236, poulkrag@tdcadsl.dk), Ingerid Elmquist (tlf. 51217375, ingeridelmquist@gmail.com).

Aftenstemning i forsommeren tirs. 6/6 kl. 20-23. Jens Bjerg-Thomsens Jagthytte på Skelmosevej ca. 4 km vest for Stadil. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 22821175, jballegaard@youmail.dk).

DOF ØSTJYLLAND

KONTAKT
Formand: Ole Bøgh Vinther
Tlf. 25 15 23 25
olebvinther@gmail.com
dofoj.dk

TURE

Bustur til Værnengene og Skjern Enge lør. 13/5 kl. 7-17.30. Se dofoj.dk for nærmere detaljer. Tilmeldingsfrist er overskredet.

Nattergaletur i Tåstruplandet tors. 25/5 kl. 19-23. P-plads på Stenskovvej hvor stien til fugletårnet i Tåstrup Sø starter. Turleder: Peter Lange (tlf. 23353795).

Fugletur i Hinnerup området ons. 31/5 kl. 19-21. Rønbæksskolens P-plads, Ådalsvej 100, 8382 Hinnerup. Turleder: Peter Lange (tlf. 23353795).

DOF ØSTJYLLAND - GRÅKRAGERNE

KONTAKT
dofoj.dk/graakragerne

Specielt for SENIORER

TURE

Bølling Sø tirs. 16/5 kl. 10-15. P-plads Bølling Sø syd, Fundervej 7442 Engesvang.

DOF ØSTJYLLAND - FUGLEPIGERNE

KONTAKT
fuglepiiger.wordpress.com

Specielt for KVINDER

TURE

Vejerne lør. 12/5 og søn. 13/5 kl. 9.30-15. P-plads ved Bygholmskjulet, Vejernes Naturcenter, Bygholmvej 640, 9690 Fjerritslev. Max 15 deltagere. Tilmelding til Karen før 1/5. Turleder: Karen Sander Jensen (tlf. 61265522) og Dorte Faurskov (tlf. 22363258).

Tunø rundt lør. 3/6 kl. 8.45-17. Hou Havn ved Tunøfærgen. Tunø er bilfri. Turledere: Rikke Rørbech (tlf. 22249850) og Inger Klit (tlf. 31386206).

DOF NORDVESTJYLLAND

KONTAKT
Formand: Martin Høj Hansen
Tlf. 87 51 41 52
martin.hoj.hansen@gmail.com
dof-nordvestjylland.dk

Ture:
Anni Stub
Tlf. 21 47 96 81, anni@stub.dk

TURE

Brokholm Sø søn. 28/5 kl. 8-11. Brokholm Naturcenter, Vejmarksvej 15, 7870 Roslev. Turleder Brian Jakobsen (tlf. 51258555).

DOF NORDVESTJYLLAND - GRÅMEJSERNE

Specielt for SENIORER

KONTAKT
Web: dof-nordvestjylland.dk/
kategori/gramejse

DOF NORDJYLLAND

KONTAKT
Formand: Peter Lund Kristensen
Tlf. 21 46 10 81
dofnord.dk

DOF NORDJYLLAND - GRÅMEJSERNORD

KONTAKT
Poul Erik Sperling
Tlf. 20 28 44 05,
pes@vildtfarmnord.dk

Specielt for SENIORER

Svend Erik Mikkelsen
Tlf. 61 60 73 61, svemik45@hotmail.com

Peter Manstrup
Tlf. 20 54 01 20, p.manstrup@gmail.com

dofnord.dk/gramejserne

MØDER

Sommerfugle og biodiversitet tors. 1/6 kl. 14-16. Golfhuset. Foredrag og turleder: Svend Erik Mikkelsen.

TURE

Bustur til Holland man. 22/5 til tors. 25/5. Turens pris for 3-4-stjernet bus, hotel og aften og morgenmad bliver ca. 4.000 kr. Tillæg for enkeltværelse. Max 40 deltagere. Hurtig tilmelding, så vi kan se om der er basis for turen til Poul Erik Sperling (tlf. 20284405, pes@vildtfarmnord.dk). Turledere: Jan Skjoldborg Kristensen, Svend Erik Mikkelsen og Poul Erik Sperling.

Mols tirs. 6/6 til ons. 7/6. Stubbe Sø ved indkørsel til Skærsø Skovvej fra Ebeltoftvej kl. 10. Samkørsel fra pendlerparkeringen Sauers Vej kl. 8. Vi har base på Ebeltoft Vandrehjem. Værelse booker man selv. Molslaboratoriet har en fugletur 7/6 kl. 5-8. Tilmeld dig på Molslaboratoriets hjemmeside. Pris. 285 kr. Tilmelding til (p.manstrup@gmail.com). Turledere: Svend Erik Mikkelsen, Poul Erik Sperling, Peter Manstrup.

Bedsteforældredag i Østerådal Aalborg lør. 10/6 kl. 13-16. Udsender invitation med program gennem vores mailliste.

LAD DANMARKS FUGLE ARVE EN RIG NATUR

Foto: Grå fluesnapperer af Allan Gudlio Nielsen

SKRIV TESTAMENTE TIL FUGLEVÆRNSFONDEN

I Fugleværnsfonden skaber vi åndehuller i en stadig mere trængt natur. Takket være generøs økonomisk hjælp ejer og forvalter Fugleværnsfonden i dag 23 naturområder i Danmark. Dit bidrag har derfor stor værdi. Et bidrag eller en arv - uanset størrelse - er en gave, som omsættes til mere natur. For fugle, for folk og for fremtiden.

VIL DU VIDE MERE? Bestil vores arvefolder på mail fvf@fuglevaernsfonden.dk eller tlf. 3328 3839
Du kan også læse mere på www.fuglevaernsfonden.dk/testamente

Fugleværnsfonden

GAVEKORT TIL BIDRAGYDERE

Mange medlemmer og ansatte bidrager med indhold til Fugle & Natur. Som en anerkendelse modtager bidragerne fremover gavekort til Naturbutikken efter flg. retningslinjer:

1) Anerkendelse for bidrag er som udgangspunkt symbolsk og kan ikke betragtes som aflønning. 2) Ansatte og medlemmer af hovedbestyrelserne i DOF og FVF modtager ikke gavekort for deres bidrag til DOF's medier, da de primært bidrager i arbejdstiden eller con amore. 3) Gavekortet udstedes første gang bidraget benyttes af DOF. Ved gentagelse/genbrug i flere medier udstedes ikke yderligere gavekort. 4) Artikler på ca. 1500 – 2000 ord anerkendes med et gavekort til Naturbutikken på 200 kr. 5) Fotos anerkendes med gavekort til Naturbutikken således: A: 1 foto, 100 kr. / B: 2-4 fotos, 200 kr. / C: 5+ fotos, 300 kr. 6) Udstedelsen af gavekort foregår løbende i takt med at bidragene benyttes.

DANSK ORNITOLOGISK FORENING – DOF

DOF er landsforeningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

DOF er den danske afdeling af BirdLife International. Vesterbrogade 138-140, 1620, København V

Telefon (alle hverdage 11-15): 3328 3800

DOF's formand:

Egon Østergaard tlf: 3116 2030,
email: egon.ostergaard@dof.dk

Indmeldelse i DOF:

Ønsker du at blive medlem af DOF kan det ske via dof.dk eller ved at kontakt dof@dof.dk.
Ønsker du at give en donation, kan du indbetale beløbet til Merkur reg. nr. 8401 kontonr. 1043118.
Donationer og støttebeløb er fradragsberettiget.

Årlige kontingenter:

Medlemmer:	520 kr.
Ungdomsmedl. (til 30 år):	265 kr.
Ørneklub (6-12 år):	265 kr.
Husstandsmedlemsskab:	695 kr.

Naturbutikken:

Naturbutikken i Fuglenes Hus
tlf: 3328 3838. Åbningstider: Man.-fre. kl. 11-17,
lør. 10-16. www.naturbutikken.dk

Bor du i udlandet,
kontakt da venligst
DOF for nærmere
oplysninger om
priser.

MORE

NL PURE
ÉT MED
NATUREN

SEE THE UNSEEN

Fugle & Natur

SWAROVSKI
OPTIK